

Wola Raszewska, 20.12.2015r.

Jadwiga Szewczyk  
 Radna Gminy Klembów  
 ul. Warszawska 78  
 05-205 Klembów

**Rada Pedagogiczna Szkoły  
 Podstawowej im. Jana III Sobieskiego**  
 w Woli Raszewskiej  
 ul. Szkolna 8  
 05-205 Klembów

za pośrednictwem

**Przewodniczącego  
 Rady Gminy Klembów**

04 stycznia  
 na sesji Rady Gminy  
 podjęto 21 XII 2015 r.

PRZEWODNICZĄCY  
 RADY GMINY  
 Tadeusz Wojda

**Szanowni Państwo,**

Z wielkim zaskoczeniem oraz z ogromną przykrością wysłuchałam treści Państwa pisma z dnia 18 listopada 2015r., odczytanego na sesji Rady Gminy Klembów w dniu 26 listopada 2015r.

**Z zaskoczeniem**, ponieważ nie spodziewałam się takiego poziomu agresji ze strony Rady Pedagogicznej Szkoły Podstawowej im. Jana III Sobieskiego w Woli Raszewskiej.

**Z przykrością**, ponieważ sprawa tej szkoły zajmowała zawsze najważniejsze miejsce w mojej działalności społecznej jako rodzica, jako mieszkanki oraz jako radnej miejscowości Wola Raszewska.

Od 1994r. działałam społecznie na rzecz tej szkoły, starając się wraz z innymi mieszkańcami Woli Raszewskiej, uchronić ją przed podejmowanymi przez władze gminy próbami jej likwidacji. Posiadam całą obszerną dokumentację dotyczącą korespondencji zarówno z władzami Gminy Klembów jak i Ministerstwem Oświaty.

Stojąc na stanowisku że „prawda sama się obroni”, w pierwszej chwili uznałam, iż do pisma Państwa odnosić się nie będę.

Jednakże liczne telefony od rodziców oraz pytania od innych mieszkańców mojej miejscowości uświadomiły mi, że powinnam przedstawić swoje stanowisko w odniesieniu do stawianych mi przez Państwo zarzutów.

Uznałam też, że wszyscy mają prawo wymagać ode mnie więcej jako od radnej tej miejscowości. Nauczyłam się także nie chować długo urazy do osób, które sprawiły mi przykrość.

Część z Państwa mieszka w Woli Raszewskiej bądź pracuje w tutejszej szkole bardzo krótko. Nie znają więc Państwo wieloletnich problemów tej szkoły ani jej prawdziwej historii.

Dlatego też, po wnikliwej analizie treści Państwa pisma oświadczam, co następuje:

## I.

Z całą odpowiedzialnością tego co piszę, informuję iż rodzice dzieci uczęszczających do szkoły w Woli Rasztowskiej mają obawy aby przekazać Państwu swoje krytyczne opinie o niektórych aspektach dotyczących funkcjonowania tej szkoły. Bo tu chodzą ich dzieci, bo nieprzychylna opinia rodzica może odbić się na ocenie jego dziecka.

Zgłaszają natomiast swoje problemy do mnie jako do Radnej. Ja ich nazwisk nie mogę podać ani Państwu, ani Radzie Gminy.

Moim zadaniem jest zgłosić na sesji problem istniejący w szkole, ale w taki sposób aby nie narazić ani rodzica ani dziecka na ewentualną późniejszą negatywną reakcję pracowników szkoły.

Z tonu Państwa pisma wnoszę, iż zostało zredagowane przez jedną-dwie osoby, a pozostała grupa członków Rady Pedagogicznej po prostu je podpisała, bez głębszej analizy jego treści.

Podkreślam, że cytują Państwo fragmenty moich wypowiedzi wyrwane z kontekstu, zniekształcając w ten sposób prawidłowy odbiór przekazywanych przeze mnie informacji.

Cytuję poniżej fragment Państwa pisma, uznając iż zostałam wywołana do tablicy i wolno mi powiedzieć więcej, aby rozwiać Państwa wątpliwości co do moich (dobrych) intencji, jeśli chodzi o prawidłowe funkcjonowanie szkoły w Woli Rasztowskiej.

### **Otóż piszą Państwo:**

„Pani Radna Jadwiga Szewczyk na sesji w dn. 21.09.2015 r. mówi: *„Druga sprawa to jest problem szkoły w Woli Rasztowskiej. Do pana pewnie też wpływają niepokojące informacje. My jako radni nie możemy sobie z tym problemem, powiem szczerze, poradzić, bo bardziej to leży w pana gestii niż w naszej. Natomiast chcielibyśmy, ja kiedyś zgłaszałam, żeby pan się przyjrzał tej szkole, żeby pan sam zdecydował i jakieś decyzje podjął, znaczy przyjrzał się czy wszystko w tej szkole jest wykonywane w prawidłowy sposób. Teraz mamy kolejne sygnały i nie wiem czy do pana też już dotarły jakieś sygnały nieprawidłowości w szkole w Woli Rasztowskiej. Wójt: Do mnie żadne informacje nie dotarły, natomiast jeżeli ma pani wiedzę o takich nieprawidłowościach to proszę skonkretyzować. Radna: „...to myślę, że ja powiem właśnie mieszkańcom, bo my mamy tylko tzw. z drugiej ręki informacje i czy możemy zadziałać, my nie możemy, możemy tylko panu zgłosić i dlatego chciałam wiedzieć czy pan już otrzymał jakieś sygnały, jeśli nie, to powiemy, żeby zgłoszono się do pana...”* sugerując, że w szkole dzieją się jakieś „nieprawidłowości”. Nie wiadomo „jakie”, nie wiadomo czy na pewno, ale Pani Radna wie, że trzeba „jakieś decyzje podjąć ” (nie wiadomo „jakie”), bo „mamy sygnały” (co znaczą owe „sygnały i kto je „nadaje”?)”.

Brak jakiegokolwiek Państwa refleksji nad sygnałami dotyczącymi szkoły, świadczy raczej o nikłym zainteresowaniu nauczycieli opinią rodziców w tej sprawie.

Opisana przez Państwa sytuacja dotyczy problemu dłuższej pracy świetlicy szkolnej w Woli Rasztowskiej.

Za dodatkowy czas płacić mieli rodzice, bądź stowarzyszenie, pomimo że zgodnie z prawem pobyt ucznia w świetlicy jest bezpłatny, niezależnie od liczby godzin spędzanych w świetlicy. Wszystkie praktyki związane z wprowadzaniem opłat obowiązkowych i ich egzekwowanie od rodziców są niedopuszczalne.

Ten problem zrozumiała i potrafiła rozwiązać p. Solis, dyrektor ZEAS, do której udali się przedstawiciele Rady Rodziców Szkoły Podstawowej w Woli Rasztowskiej.



## II.

Kolejny, cytowany w Państwa piśmie fragment, dotyczy dyskusji na sesji Rady Gminy Klembów w dniu 29.10.2015r. nad przedłożoną nam, radnym „Informacją o stanie realizacji zadań oświatowych w Gminie Klembów za rok szkolny 2014/2015”.

Kopię powyższego dokumentu załączam do pisma.

(**zał.: 1**)

Na stronie 7-iej powyższego dokumentu umieszczono informację, że na szkołę podstawową w Dobczynie, zespół szkół (podstawowa i gimnazjum) w Klembowie oraz zespół szkół w Ostrówku przeznaczono **122 550, 00** zł na **1000** dodatkowych godzin pozalekcyjnych (w tym. m.in. **370** godzin j. angielskiego, **550** godz. zajęć matematyczno-przyrodniczych oraz **80** godz. zajęć z zakresu doradztwa edukacyjno-zawodowego).

Były to środki zewnętrzne, pozyskane przez dyrektorów szkół.

Zadałam pytanie na sesji, dlaczego tylko uczniowie w/wymienionych szkół mogli korzystać z tych bezpłatnych zajęć, podczas gdy, przy dobrych wynikach dzieci ze szkoły w Woli Rasztowskiej, rodzice muszą opłacać dodatkowe zajęcia językowe.

Poinformowano mnie że wnioski tych szkół zostały przygotowane w bardzo profesjonalny sposób. Dlatego środki zewnętrzne tym szkołom zostały przyznane. Aplikować mogła każda szkoła.

Mam nadzieję, że dostatecznie jasno wykazałam moje intencje dotyczące szkoły w Woli Rasztowskiej. Zależało mi na tym, aby dzieci z tej szkoły miały takie same możliwości nauczania jak dzieci z innych szkół w Gminie Klembów (m.in. Klembów, Ostrówek).

## III.

Mogłabym uznać, że przedstawione przeze mnie informacje przyczynią się do lepszego zrozumienia moich działań, jako radnej Gminy Klembów a jednocześnie mieszkanki Woli Rasztowskiej.

Przewiduję jednak, że nieprzychylna mi grupa osób, działająca od dłuższego czasu w Woli Rasztowskiej podejmie dalsze ataki na moją osobę, w celu rozbicia solidarności społecznej mieszkańców tej miejscowości.

Dlatego też, ujawnię inne sprawy, które dotychczas zachowywałam dla siebie aby chronić osoby mieszkające w Woli Rasztowskiej.

I tak **po pierwsze**, nie jest prawdziwa informacja przekazana przez panią Dyrektorkę Szkoły Podstawowej w Woli Rasztowskiej na posiedzeniu Komisji Budżetowej w dniu 16.02.2015r. że rodzina X (nazwiska nie podaję, znane jest Komisji i Radzie Gminy) jest rodziną patologiczną. „Patologia” jak to określiła p. Dyrektorka.

Uzyskałam informację z GOPS-u, że rodzina o takim nazwisku absolutnie nie jest rodziną patologiczną. Rzeczywiście rodzina ta ma ciężką sytuację finansową. Jednak niskie dochody finansowe nie oznaczają patologii.

**Po drugie** na zebraniu rodziców w szkole podstawowej w Woli Rasztowskiej w październiku 2015 roku w sposób nieprawidłowy przeprowadzono ankietę dotyczącą oceny współpracy szkoły z rodzicami.

Ankietę przeprowadzono jawnie, poprzez podniesienie określonego koloru kartki, w obecności nauczycieli, siedzących z przodu i z tyłu rodziców.

Rodzice mieli do wyboru tylko dwie możliwości: kartki zielone (ocena pozytywna) bądź czerwone (ocena negatywna – tu należało uzasadnić dlaczego). Brak było możliwości przekazania oceny jako „nie wiem”, „nie mam zdania”.

Taką formą przeprowadzenia ankiety rodzice byli oburzeni. Jednak strach przed negatywnymi konsekwencjami podniesienia czerwonej kartki był silniejszy. W trosce o dobro dzieci, większość rodziców podniosła kartkę zieloną.

**Po trzecie**, nieprawdziwa jest informacja umieszczona na sztandarze oraz na stronie internetowej szkoły w Woli Rasztowskiej, dotycząca czasu istnienia tej szkoły.

21 września 2013 roku obchodzono jubileusz **100-lecia** istnienia Szkoły Podstawowej w Woli Rasztowskiej. Uroczystość odbyła się z wielką pompą, na którą zaproszono wielu gości. Wręczano medale i prezenty zarówno p. Dyrektor szkoły, jak i ówczesnemu p. Wójtowi Gminy Klembów.

Zapomniano tylko wcześniej sprawdzić w rzetelnych źródłach, kiedy dokładnie szkoła podstawowa w Woli Rasztowskiej powstała.

W ten sposób sfałszowano historię tej szkoły o ponad ćwierć wieku.

Otóż, zgodnie z informacją zawartą w **IX** tomie **Słownika geograficznego Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich** wydanym w 1888r., „*Rasztowska Wola .... posiada szkołę początkową ogólną*”.

Tom **IX** Słownika opatrzono datą cenzury **28.11.1887r.** Tak więc w tej dacie szkoła podstawowa w Woli Rasztowskiej już istniała.

Należy sprawdzić dodatkowo w archiwum narodowym. Być może, uda się uzyskać datę wcześniejszą niż 1887 rok.

Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich tom **I-XIV** wydano w latach 1880-1914. W załączeniu przedkładałam odpowiednie strony:

- **tomu I** – informacja o cenzurze, Przedmowa, Objaśnienie Skrótów, informacja o cytowanych dziełach i czasopismach, Porównanie miar wielkości wymienionych w Słowniku oraz **2** strony haseł (A - w części, Ch - w części);
- **tomu IX** – wraz z informacją o cenzurze (pozostałe informacje tylko w tomie **I**-szym) oraz 4 strony haseł (P w części, R w części). **(zał. 2)**

Wiedzę o istnieniu Szkoły Podstawowej w Woli Rasztowskiej już w 1887 roku posiadam od grudnia 2013 roku. Zaczęłam wtedy gromadzić materiały o Woli Rasztowskiej, zgodnie z wnioskiem mieszkańców, zgłoszonym na jednym z zebrań wiejskich.

Pomimo wewnętrznych rozterek, do chwili obecnej, nie ujawniałam tej informacji publicznie. Dziś nie mam już skrępowań. Chodzi przecież o historię tej szkoły oraz historię samej miejscowości Wola Rasztowska.

Biorąc pod uwagę fakt, że patronem Szkoły Podstawowej w Woli Rasztowskiej jest tak znamienity człowiek – **Jan III Sobieski, król Polski** – przywrócenie prawdziwej historii tej szkole jest bardzo ważne dla nas wszystkich: uczniów, nauczycieli, rodziców, mieszkańców.

Prawdziwa informacja dotycząca rocznicy powstania szkoły powinna znaleźć się przede wszystkim **na sztandarze tej szkoły**.

Ponadto, informacja o prawidłowym jubileuszu Szkoły Podstawowej im. Jana III Sobieskiego w Woli Rasztowskiej, należy się również wszystkim sponsorom oraz darczyńcom na rzecz tej szkoły przy organizacji uroczystości, jaka miała miejsce w dniu 21 września 2013 roku.



#### IV.

Jestem przekonana, że powyższe wyjaśnienia zakończą nieprzychylnie wystąpienia Państwa w stosunku do mnie, jako radnej.

Mam również nadzieję, że podejmiemy razem dalsze działania na rzecz Szkoły Podstawowej im. Jana III Sobieskiego w Woli Rasztowskiej mające na celu budowę nowej szkoły, na którą mieszkańcy tej miejscowości czekają od ponad 20-tu lat.


Oczekuję zatem:

- Zwieszenia niniejszego pisma wraz z załącznikami na stronie internetowej Szkoły (w sąsiedztwie Państwa pisma) w celu umożliwienia zapoznania się z jego treścią przez wszystkie zainteresowane osoby;
- Zorganizowania przez Państwo, w najbliższym czasie, spotkania z Radą Rodziców Szkoły Podstawowej w Woli Rasztowskiej, Radnymi Woli Rasztowskiej, Sołtysem i Radą Sołecka tej miejscowości oraz Prezesem Stowarzyszenia Wola Rasztowska w celu omówienia przyszej, a jakże niezbędnej współpracy, dotyczącej naszej szkoły.

Niniejsze pismo przekazuję Państwu za pośrednictwem Przewodniczącego Rady Gminy Klembów.

Treść pisma zostanie odczytana na sesji Rady Gminy Klembów w dniu 21 grudnia 2015 roku, a jego kopia zostanie opublikowana jako załącznik do protokołu z tej sesji.

Z poważaniem

  
**Jadwiga Szewczyk**  
**Radna Gminy Klembów**

#### Zal.:

Informacja o stanie realizacji zadań oświatowych w Gminie Klembów za rok szkolny 2014/2015

(zal. 1)

Słownik geograficzny Królestwa Polskiego (w części)

(zal. 2)

#### Do wiadomości:

Pani

**Katarzyna Dzięcioł**

Przewodnicząca Rady Rodziców

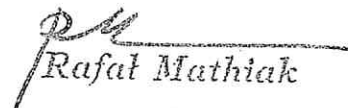
Szkoły Podstawowej im. Jana III Sobieskiego w Woli Rasztowskiej

Klembów 15.10.2015r.

**Rada  
Gminy Klembów**

Działając na mocy art. 5a ust. 4 ustawy z dnia 7 września 1991r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2014 r. nr 256, poz. 2572 ze zmianami) przekazuję w załączeniu **„Informację o stanie realizacji zadań oświatowych w Gminie Klembów za rok szkolny 2014/2015”**.

WÓJT

  
Rafał Mathiak



**Informacja o stanie realizacji zadań oświatowych w Gminie Klembów  
za rok szkolny 2014/2015**

**Gmina Klembów w roku szkolnym 2014/2015 prowadziła następujące placówki oświatowe:**

1. Zespół Szkół w Ostrówku (w tym: Szkoła Podstawowa, Gimnazjum, Przedszkole)
2. Zespół Szkół w Klembowie (w tym Szkoła Podstawowa, Gimnazjum)
3. Szkoła Podstawowa im. Jana Pawła II w Kruszu
4. Szkoła Podstawowa w Dobczynie
5. Szkoła Podstawowa im. Jana III Sobieskiego w Woli Rasztowskiej
6. Szkoła Podstawowa w Starym Kraszewie ( w tym Punkt Przedszkolny ).

**1. Dane statystyczne wynikające z organizacji szkół w roku szkolnym 2014/2015.**

**Tab.1. Liczba uczniów i oddziałów w poszczególnych typach szkół i placówek oświatowych (zgodnie z danymi Systemu Informacji Oświatowej na dzień 30.09.2014r.)**

Lp.	Nazwa placówki	Typ szkoły	Liczba oddziałów	Liczba uczniów	razem
1.	Zespół Szkół w Ostrówku	szkoła podstawowa	11	219	431
		kl. „O”	2	45	
		gimnazjum	6	93	
		przedszkole	3	74	
2.	Zespół Szkół w Klembowie	szkoła podstawowa	7	125	360
		kl. „O”	1	24	
		gimnazjum	9	211	
3.	Szkoła Podstawowa w Kruszu	szkoła podstawowa	6	87	114
		kl. „O”	2	27	
4.	Szkoła Podstawowa w Dobczynie	szkoła podstawowa	8	172	206
		kl. „O”	2	34	
5.	Szkoła Podstawowa w Woli Rasztowskiej	szkoła podstawowa	7	93	122
		kl. „O”	2	29	
6.	Szkoła Podstawowa w Starym Kraszewie	szkoła podstawowa	6	70	132
		kl. „O”	1	11	
		punkt przedszkolny	2	51	
7.	Razem	szkoły podstawowe	45	766	1365
		kl. „O”	10	170	
		gimnazja	15	304	
		przedszkole i punkt przedszkolny	4	125	

Tab. 2. Liczebność poszczególnych oddziałów w szkołach podstawowych:

Lp.	Szkoła	klasa I		klasa II		klasa III		klasa IV		klasa V		klasa VI		razem	Liczba uczniów /oddział
		a	b	a	b	a	b	a	b	a	b	a	b		
1.	SP Ostrówek	22	22	24	-	21	21	17	18	18	18	19	19	219	19,90
2.	SP Klembów	14	14	19	-	20	-	18	-	16	-	24	-	125	17,85
3.	SP Krusze	17		9	-	17	-	17	-	14	-	13	-	87	14,50
4.	SP Dobczyn	19	19	23	-	14	14	30	-	29	-	24	-	172	21,50
5.	SP Wola Raszowska	15	16	11	-	10	-	15	-	16	-	10	-	93	13,28
6.	SP Stary Kraszew	17	-	13	-	11	-	10	-	11	-	8	-	70	11,66
7.	<b>Razem</b>	<b>175</b>		<b>99</b>		<b>128</b>		<b>125</b>		<b>122</b>		<b>117</b>		<b>766</b>	<b>17,02</b>

Tab. 3. Liczebność poszczególnych oddziałów w gimnazjach:

Lp.	Szkoła	klasa I			klasa II			klasa III			razem	Liczba uczniów/oddział
		a	b	c	a	b	c	a	b	c		
1.	Gimnazjum Ostrówek	17	17	-	14	14		16	15	-	93	15,5
2.	Gimnazjum Klembów	25	25	24	23	23	24	23	22	22	211	23,45
3.	<b>Razem</b>	<b>108</b>			<b>98</b>			<b>98</b>			<b>304</b>	<b>20,27</b>

Tab. 4. Liczba wychowanków w przedszkolu i punkcie przedszkolnym:

Lp.	Placówka	Liczba wychowanków oddziałach	Liczba oddziałów	Liczba wychowanków/oddział
1.	Przedszkole w Ostrówku	25 + 25 + 24	3	24,66
2.	Punkt Przedszkolny w Starym Kraszewie	26 + 25	2	25,50
3.	<b>Razem</b>	<b>125</b>	<b>5</b>	<b>25,00</b>

Tab. 5. Liczba wychowanków w oddziałach przedszkolnych przy szkołach podstawowych:

Lp.	szkoła	Liczba wychowanków w oddziałach	Liczba oddziałów	Liczba wychowanków/oddział
1.	SP Ostrówek	23 + 22	2	22,50
2.	SP Klembów	24	1	24,00
3.	SP Krusze	14 + 13	2	13,50
4.	SP Dobczyn	17 + 17	2	17,00
5.	SP Wola Raszowska	15 + 14	2	14,50
6.	SP Stary Kraszew	11	1	11,00
7.	<b>razem</b>	<b>170</b>	<b>10</b>	<b>17,00</b>



**Tab. 6. Działania na rzecz kształcenia uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.**

Lp.	Szkoła	Liczba uczniów niepełnosprawnych	Przyznana tygodniowa liczba godzin rewalidacyjnych	Etaty wspomagające
1.	SP Dobczyn	5	10	0,5 pomoc nauczyciela
2.	ZS Klembów	3	6	-
3.	ZS Ostrówek	1	2	-

W roku szkolnym 2014/2015 - 9 uczniów z orzeczeniami o potrzebie kształcenia specjalnego pobierało naukę w szkołach ogólnodostępnych. Każdemu uczniowi przydzielono po 2 godziny tygodniowo celem realizacji indywidualnych zajęć rewalidacyjnych. Zajęcia specjalistyczne prowadzili nauczyciele z odpowiednimi kwalifikacjami. W SP Dobczyn zatrudniono 1 osobę w wymiarze 0,5 etatu na stanowisku pomocy nauczyciela. Czynności pomocy nauczyciela mają charakter obsługowo - porządkowy. Wszystkie działania na rzecz uczniów niepełnosprawnych od 1 stycznia 2015 roku realizowane są w ramach wyodrębnionej na ten cel części subwencji oświatowej.

## 2. Zatrudnienie pracowników w szkołach.

**Tab. 1. Zatrudnienie nauczycieli oraz pracowników administracji i obsługi w szkołach (wg danych z SIO 30.09.2014r.)**

Placówka		Zatrudnienie	w tym:	
			nauczyciele	administracja i obsługa
		etaty	etaty	etaty
1.	ZS Ostrówek (łącznie z przedszkolem)	48,63	34,63	14,00
2.	ZS Klembów	37,93	28,68	9,25
3.	SP Krusze	18,48	14,98	3,50
4.	SP Dobczyn	20,00	15,00	5,00
5.	SP Wola Raszewska	17,19	13,69	3,5
6.	SP Stary Kraszew (łącznie z punktem przedszkolnym)	19,02	13,52	5,50
<b>Razem</b>		<b>161,25</b>	<b>120,50</b>	<b>40,75</b>

**Tab. 2. Wskaźniki dla szkół:**

	Etaty nauczycieli/ oddział	Uczniowie/etat nauczycielski	Uczniowie/etat administracji	Uczniowie/etat obsługi	Uczniowie / etat a + o
ZS Ostrówek (łącznie z przedszkolem)	1,57	12,44	170,50	35,91	30,78
ZS Klembów	1,68	12,55	240,00	46,45	38,92
SP Krusze	1,87	7,61	228,00	38,00	32,57
SP Dobczyn	1,50	13,73	206,00	51,5	41,20
SP Wola Raszowska	1,52	8,91	244,00	40,66	34,85
SP Stary Kraszew (łącznie z pp)	1,50	9,76	117,85	30,14	24,00

**Tab. 3. Etaty nauczycieli w podziale na stopnie awansu zawodowego:**

Placówki oświatowe Gminy Klembów razem	Stopień awansu zawodowego			
	stażysta	kontraktowy	mianowany	dyplomowany
Razem liczba etatów	10,66	20,95	39,68	49,21
% ogółu	8,84	17,38	32,93	40,85

**Tab. 4. Poziom wykształcenia nauczycieli zatrudnionych w placówkach oświatowych Gminy Klembów:**

Lp.	Wyszczególnienie	Osoby przeliczone na etaty	% ogółu
1.	Dyplom ukończenia studiów magisterskich z przygotowaniem pedagogicznym	112,50	93,38
2.	Dyplom ukończenia studiów magisterskich bez przygotowania pedagogicznego, dyplom ukończenia studiów zawodowych i przygotowanie pedagogiczne	7	5,8
3.	Dyplom ukończenia wyższych studiów zawodowych bez przygotowania pedagogicznego, dyplom ukończenia, kolegium nauczycielskiego, kolegium języków obcych	0	0
4.	Pozostałe kwalifikacje	1	0,82
5.	Razem	120,50	100

### 3. Doskonalenie zawodowe nauczycieli.

Realizując to zadanie placówki wydatkują środki określone w ustalonym na dany rok budżetowy planie dofinansowania form doskonalenia zawodowego nauczycieli. W roku szkolnym 2014/2015 szkoły wykorzystywały kwotę - 26 030,81 złotych.



## .. Awans zawodowy nauczycieli.

W ramach realizacji tego zadania, z upoważnienia Wójta Gminy Klembów zorganizowano i przeprowadzono 6 postępowań egzaminacyjnych na stopień nauczyciela mianowanego. Egzaminy zakończyły się uzyskaniem przez nauczycieli wyższego stopienia awansu zawodowego. Ponadto pięciu nauczycieli uzyskało awans na stopień nauczyciela kontraktowego oraz dwóch na stopień nauczyciela dyplomowanego.

### 5. Realizacja obowiązku dowożenia uczniów do szkół.

W roku szkolnym 2014/2015 dowożono uczniów do Gimnazjum w Klembowie, Szkoły Podstawowej w Kruszu i Ostrówku. Z dowożenia korzystało łącznie około 250 uczniów.

Gmina organizowała również dowożenie uczniów niepełnosprawnych. Dzieci dowożone były do szkół i placówek specjalnych w Wołominie oraz w Ostrówku. Z tej formy pomocy w roku 2014/2015 korzystało 16 niepełnosprawnych dzieci.

Ponadto czworo niepełnosprawnych dzieci było dowożonych przez rodziców. Rodzice w ramach zawartych umów otrzymywali na ten cel dofinansowanie ze środków gminy.

Oprócz tego dwoje niepełnosprawnych dzieci dowożonych było do placówek specjalnych w Warszawie – usługę świadczył wynajęty przewoźnik.

### 6. Pomoc zdrowotna dla nauczycieli.

Z tego tytułu w okresie od 1.09.2014 do 31.08.2015 roku pomoc finansową otrzymało 12 emerytowanych nauczycieli na łączną kwotę 5 600,00 złotych.

### 7. Inwestycje i remonty obiektów szkolnych.

W ramach tego zadania w okresie sprawozdawczym wydatkowano kwotę ok. 956 tysięcy złotych - między innymi na :

- plac zabaw przy SP Wola Rasztowska,
- boisko wielofunkcyjne przy SP Dobczyn oraz przy ZS Klembów,
- naprawę i konserwację instalacji gazowej i centralnego ogrzewania w SP Dobczyn,
- modernizację instalacji elektrycznej w SP Stary Kraszew,
- remont sal lekcyjnych w SP Stary Kraszew,
- naprawę rynien i instalacji odgromowej w SP Krusze,
- naprawę chodnika przy SP Wola Rasztowska,
- naprawę instalacji elektrycznej w budynku SP Wola Rasztowska,
- naprawę instalacji odgromowej w ZS Ostrówek,
- naprawę oświetlenia w SP Krusze,
- naprawę kotłów grzewczych w SP Krusze,
- remont dachu w ZS Ostrówek,
- remont sal lekcyjnych, w tym wymianę drzwi w ZS Ostrówek,
- konserwacje wind, sprzętu gaśniczego i urządzeń technicznych w szkołach,
- czyszczenie i konserwację nawierzchni na boisku Orlik przy ZS w Ostrówku.

W ramach środków budżetowych przydzielonych poszczególnym placówkom w roku szkolnym 2014/2015, na zakup niezbędnego wyposażenia, książek oraz pomocy dydaktycznych, dyrektorzy szkół wydatkowali łącznie kwotę 93 776,33 zł.

#### 9. Realizacja projektów oświatowych z udziałem środków unijnych i innych.

Info p. Dyr. Solis  
Projekt systemowy Aplikowac o środki. mogą to korzystać szkoły dyrektorzy.

- „Moja przyszłość” – projekt realizowany był w okresie od września 2014 do czerwca 2015 roku. **Wartość projektu – 122 550,00 zł.** Projekt realizowany był w 3 szkołach: SP Dobczyn, ZS Klembów oraz ZS Ostrówek. W ramach projektu łącznie zrealizowano **1000 godzin zajęć pozalekcyjnych**, w tym **370 godzin nauki języka angielskiego**, **550 godzin zajęć matematyczno przyrodniczych** oraz **80 godzin zajęć z zakresu doradztwa edukacyjno zawodowego.**

#### 10. Prowadzenie sprawozdawczości oświatowej.

W roku szkolnym 2014/2015 sporządzono m. in. następujące sprawozdania:

- Sprawozdanie do Systemu Informacji Oświatowej – według stanu na : 10 i 30 września 2014 roku, 31 marca 2015 roku.
  - Sprawozdanie z rozliczenia dotacji na realizację rządowego programu pomocy uczniom „Wyprawka szkolna 2014”.
  - Sprawozdanie z rozliczenia dotacji przeznaczonej na pokrycie kosztów udzielenia edukacyjnej pomocy stypendialnej o charakterze socjalnym (stypendium szkolne i zasiłek szkolny) za 2014 rok.
  - Sprawozdanie z rozliczenia dotacji przeznaczonej na dofinansowanie kosztów kształcenia młodocianych pracowników za 2014 rok.
  - Sprawozdanie z wysokości średnich wynagrodzeń nauczycieli na poszczególnych stopniach awansu zawodowego w szkołach prowadzonych przez Gminę Klembów za 2014 rok.
  - Roczne rozliczenie dotacji celowych z budżetu państwa na dofinansowanie zadań w zakresie wychowania przedszkolnego oraz zakup podręczników szkolnych za rok 2014.
  - Sprawozdanie wynikające z zapisów umowy dot. realizacji projektu Moja przyszłość”.
- Wszystkie sprawozdania wykonano w terminie i przekazano odpowiednim instytucjom.

#### 11. Zapewnienie obsługi administracyjnej, finansowej i organizacyjnej oraz prowadzenie nadzoru nad działalnością szkół w zakresie spraw finansowych i administracyjnych.

Zadanie to realizował w ramach swoich kompetencji i uprawnień statutowych Zespół Ekonomiczno-Administracyjny Szkół i Placówek Oświatowych w Klembowie.

W ramach tego zadania nadzorowano:

- przestrzeganie przepisów dotyczących organizacji pracy szkoły,
- prawidłowość dysponowania przyznanymi szkole środkami finansowymi,
- przestrzeganie obowiązujących przepisów dotyczących bezpieczeństwa i higieny pracy pracowników i uczniów.

Zadanie to realizowano poprzez bieżący nadzór i kontrolę wydatkowanych środków budżetowych oraz poprzez pozyskiwane bezpośrednio od dyrektorów szkół informacje, sprawozdania i protokoły z przeglądów.



Wykonując obowiązki w zakresie wsparcia pracodawców w szkoleniu młodocianych pracowników zamieszkałych na terenie Gminy Klembów rozpatrywano wnioski pracodawców o zwrot kosztów kształcenia młodocianych uczniów, którzy ukończyli przygotowanie zawodowe i zdali egzamin czeladniczy lub egzamin potwierdzający uzyskanie kwalifikacji zawodowych.

W okresie sprawozdawczym wydano 12 decyzji przyznających dofinansowanie kosztów kształcenia młodocianych pracowników. Dofinansowanie otrzymało 12 pracodawców na łączną kwotę 84 108, 12 zł.

Środki na to zadanie Gmina Klembów pozyskuje od Wojewody Mazowieckiego za pośrednictwem Mazowieckiego Kuratora Oświaty.

### 13. Pomoc materialna dla uczniów (stypendium i zasiłek szkolny).

Lp.	Wyszczególnienie	Stypendium szkolne	Zasiłek szkolny	
1.	Liczba złożonych wniosków	99	0	
2.	Liczba wniosków pozytywnie rozpatrzonych - ogółem	99	0	
	w tym uczniów:	szkół podstawowych	51	0
		gimnazjów	27	0
		szkół ponadgimnazjalnych	18	0
		innych	3	0
3.	Nakłady finansowe (w zł)	52 636,13 zł	0	

Łącznie na to zadanie wydatkowano kwotę 52 636,13 złotych w tym 41 626,10 zł to środki, które gmina otrzymała z budżetu państwa, natomiast kwota 11 010,03 zł to środki pochodzące z budżetu Gminy Klembów.

### 14. Wyprawka szkolna.

Innym zadaniem o charakterze pomocy materialnej było wsparcie rodziców uczniów w zakresie zakupu podręczników w ramach rządowego programu „Wyprawka szkolna”. Z tej formy pomocy w roku szkolnym 2014/2015 skorzystało 83 uczniów szkół podstawowych i gimnazjów w tym: 72 uczniów w ramach kryterium dochodowego, 11 uczniów spoza kryterium oraz 62 uczniów z tytułu niepełnosprawności. Na realizację tego zadania wydatkowano przyznaną dotację w kwocie 33 873,53 złotych.

### 15. Prowadzenie ewidencji niepublicznych szkół i placówek oświatowych.

Do ewidencji szkół i placówek niepublicznych Gminy Klembów wpisany jest jeden podmiot t. j. Punkt Przedszkolny „Akademia Małego Misia” z siedzibą w Klembowie przy ul. Łąkowej. Placówka funkcjonuje od 1.01.2011 roku, organem prowadzącym placówkę jest

osoba fizyczna.

zwrot środków z tytułu przebywania w tejże placówce dzieci z innych gmin - w wysokości 4 263,84 zł.

### 16. Realizacja obowiązku szkolnego i nauki.

Obowiązkowi szkolnemu podlegają uczniowie w wieku od lat 6 do ukończenia gimnazjum, a obowiązkowi nauki uczniowie po ukończeniu gimnazjum w wieku do 18 roku życia. Kontrolni spełniania obowiązku szkolnego w obwodach, w których zamieszkują uczniowie, dokonują dyrektorzy szkół, a obowiązku nauki gmina.

Gmina Klembów prowadzi wymaganą ewidencję w oparciu o pozyskiwane ze szkół i od rodziców informacje o spełnianiu lub nie spełnianiu tego obowiązku. W miarę pozyskiwanych danych ewidencja jest na bieżąco aktualizowana. W roku szkolnym 2014/2015 obowiązkowi nauki podlegało 329 uczniów w wieku 16 – 18 lat, z czego 97 było uczniami gimnazjum.

### 17. Wyniki sprawdzianu po szkole podstawowej w 2015 roku (średnie wyniki procentowe).

	część pierwsza			część druga
	język polski (%)	matematyka (%)	ogółem (%)	język angielski (%)
<i>SP Dobczyn</i>	71,6	76,3	73,8	75,5
<i>SP Klembów</i>	76,0	56,0	66,3	70,3
<i>SP Krusze</i>	78,4	59,6	69,2	74,0
<i>SP Ostrówek</i>	77,6	51,8	65,2	78,4
<i>SP Stary Kraszew</i>	73,8	65,0	69,5	68,8
<i>SP Wola Raszewska</i>	79,6	78,0	78,8	82,0
<i>Gmina Klembów</i>	76,1	61,7	69,1	75,3
<i>Powiat Wołomiński</i>	75,8	61,4	68,8	80,5
<i>Województwo Mazowieckie</i>	75,6	63,8	69,8	80,4

### 18. Wyniki egzaminu gimnazjalnego w 2015 roku (średnie wyniki procentowe).

arkusz	szkoła	GH		GM		GA		GR
		GH - P	GH - H	GM - M	GM - P	GA - P	GA - R	GR - P
standardowy	<i>G - Ostrówek</i>	67,2	66,3	50,5	53,7	74,3	59,0	-
	<i>G - Klembów</i>	60,1	60,5	42,4	44,5	58,3	36,6	50,0
	<i>Powiat Wołomiński</i>	63,9	65,1	47,6	50,2	69,3	50,0	48,5
	<i>Województwo Mazowieckie</i>	64,7	65,9	51,2	52,1	69,8	51,2	55,4

GH – część humanistyczna ( GH-P język polski, GH-H historia i WOS)

GM – część matematyczno przyrodnicza ( GM-M matematyka, GM-P przedmioty przyrodnicze)

GA – język angielski (GA- P -poziom podstawowy, GA-R - poziom rozszerzony)

GR – język rosyjski ( GR-P poziom podstawowy)



## 19. Nadzór pedagogiczny.

Zadania z zakresu nadzoru pedagogicznego w odniesieniu do wszystkich placówek oświatowych prowadzonych przez Gminę Klembów wykonuje Mazowiecki Kurator Oświaty. Celem tych działań jest między innymi bieżąca ocena funkcjonowania szkoły w obszarach wyznaczonych przez wymagania państwa.

W roku szkolnym 2014/2015 wizytatorzy Kuratorium Oświaty w Warszawie przeprowadzili ewaluacje problemowe w następujących szkołach:

- Szkoła Podstawowa im. M. Gotowca w Klembowie
- Gimnazjum im. Gen. Fr. Żymirskiego w Klembowie
- Szkoła Podstawowa im. Jana III Sobieskiego w Woli Rasztowskiej
- Szkoła Podstawowa im. Jana Pawła II w Kruszu
- Szkoła Podstawowej w Starym Kraszewie

W trakcie ewaluacji, w placówkach zbierano i analizowano informacje pochodzące z wielu źródeł: od dyrektora, uczących w szkole nauczycieli, innych pracowników szkoły, uczniów, rodziców, partnerów placówek. Wykorzystywano przy tym różne metody badawcze, w tym obserwacje zajęć lekcyjnych. Z każdej przeprowadzonej ewaluacji sporządzono stosowny raport.

Szkoła może spełniać wymagania na pięciu poziomach:

Poziom E - oznaczający niski stopień wypełniania wymagania przez szkołę lub placówkę.

Poziom D - oznaczający podstawowy stopień wypełniania wymagania przez szkołę lub placówkę.

Poziom C - oznaczający średni stopień wypełniania wymagania przez szkołę lub placówkę.

Poziom B - oznaczający wysoki stopień wypełniania wymagania przez szkołę lub placówkę.

Poziom A - oznaczający bardzo wysoki stopień wypełniania wymagania przez szkołę lub placówkę.

Stopień realizacji wymagań w badanych obszarach wymagań państwa w poszczególnych szkołach prowadzonych przez Gminę Klembów przedstawia poniższa tabela:

Lp.	Badany obszar wymagań państwa	Poziom spełniania wymagań				
		SP Klembów	Gimnazjum Klembów	SP Krusze	SP Wola Rasztowska	SP Stary Kraszew
1.	Nauczyciele współpracują w planowaniu i realizowaniu procesów edukacyjnych	-	-	-	B	B
2.	Promowana jest wartość edukacji	-	-	-	B	C
3.	Uczniowie nabywają wiadomości i umiejętności określone w podstawie programowej	B	B	C	-	-
4.	Szkoła lub placówka wspomaga rozwój uczniów, z uwzględnieniem ich indywidualnej sytuacji	B	B	B	-	-
5.	Szkoła lub placówka, organizując procesy edukacyjne, uwzględnia wnioski z analizy wyników sprawdzianu, egzaminu gimnazjalnego, egzaminu maturalnego i egzaminu potwierdzającego kwalifikacje w zawodzie oraz innych badań zewnętrznych i wewnętrznych	C	C	B	-	-

*Uzupełnienie dot. Informacji o stanie realizacji zadań oświatowych w Gminie Klembów za rok szkolny 2014/2015.*

### **Inwestycje i remonty obiektów szkolnych.**

W ramach tego zadania w okresie sprawozdawczym wydatkowano kwotę ok. 956 tysięcy złotych - między innymi na :

- plac zabaw przy SP Wola Rasztowska - 134 309,15 zł ( w tym dotacja 63 850 zł )
- boisko wielofunkcyjne przy SP Dobczyn - 368 030,16 zł ( w tym dotacja 175 000 zł )
- boisko wielofunkcyjne przy ZS Klembów - 363 509,01 zł ( w tym dotacja 186 875 zł )
- naprawę i konserwację instalacji gazowej i c. o. w SP Dobczyn – 2 400,29 zł
- modernizację instalacji elektrycznej w SP Stary Kraszew – 5 200,00 zł
- remont sal lekcyjnych w SP Stary Kraszew – 7 984,60 zł
- naprawę rynien i instalacji odgromowej w SP Krusze – 10 100,00 zł
- naprawę chodnika przy SP Wola Rasztowska – 1 800,00 zł
- naprawę instalacji elektrycznej w budynku SP Wola Rasztowska – 3 198,00 zł
- naprawę instalacji odgromowej w ZS Ostrówek – 2 150,00 zł
- naprawę oświetlenia w SP Krusze – 4 834,52 zł
- naprawę kotłów grzewczych w SP Krusze – 1 303,80 zł
- remont dachu w ZS Ostrówek – 6 150,00 zł
- remont sal lekcyjnych, w tym wymianę drzwi w ZS Ostrówek – 9 300,00 zł
- konserwacje wind, sprzętu gaśniczego i urządzeń technicznych w szkołach – 9 720,00 zł
- czyszczenie i konserwację nawierzchni na boisku Orlik przy ZS w Ostrówku – 2 376,00 zł

D Y R E K T O R  
ZEAS w Klembowie

*Elżbieta Solis*  
Elżbieta Solis



# SŁOWNIK GEOGRAFICZNY KRÓLESTWA POLSKIEGO

I INNYCH KRAJÓW SŁOWIAŃSKICH

WYDANY

Pod Redakcją

**Bronisława Chlebowskiego**, Magistra nauk filologiczno-historecznych b. Szkoły Głównej Warszawskiej.

**Władysława Walewskiego**, obywatela ziemskiego, Kandydata nauk dyplomatycznych Uniwersytetu Dorpackiego.

WEDŁUG PLANU

**Filipa Sulimierskiego**

i z pomocą zgromadzonych przez niego materiałów.

**TOM IX.**

Biblioteka Uniwersytecka w Warszawie



1000216157

WARSZAWA.

NAKŁADEM WŁADYSŁAWA WALEWSKIEGO.

Druk „WIEKU“ Nowy-Świat Nr. 61.

—  
1888.

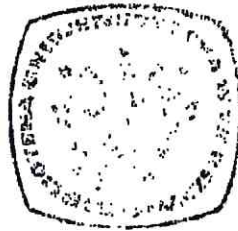
# SŁOWNIK GEOGRAFICZNY.



DX

734718

193  
1875  
L. 9



Дозволено Цензурою.  
Варшава 28 Ноября 1887 г.

## P.

(Dokończenie).

**Pozajście**, dwór nad Niemnem, pow. kowieński, o 8 w. od Kowna, wstawiony wspaniałym kościołem i eremem niegdyś kamedułów, na górze zwanej Mons Pacis (Góra Pokoju, z aluzją do nazwiska Paców), zamienionym dziś na monaster prawosławny. Erem ten wzniesiony został w 1662 r. przez Krzysztofa Paca, kanclerza w. ks. lit., jednego z najznakomitszych mężów stanu za Jana Kazimierza a następnie głównego doradcy i przyjaciela króla Michała, i żonę jego Elżbietę Eugenię z hr. de Maly. Droga brukowana i słupkami granitowymi obsadzona prowadzi do obwodu murem otoczonego, gdzie za bramą była ulica lipami wysadzana, a w końcu jej dopiero druga brama, przez którą wchodziło się do tak zwanego Forestarium. Jest to dziedziniec otoczony budowlami murowanymi ze trzech stron, którego czwartą ścianę stanowi sama świątynia. Mury te przeznaczone były po większej części dla pomieszczenia tych, którzy tu przybywali żądając gościnności zakonników. Od bramy na prawo jest tak zwana sala Pacowska, budowa długa bez piętra, ozdobiona czterema wielkimi obrazami pędzla włoskiego. Pierwszy z nich przedstawia powitanie Bogarodzicy ze św. Elżbietą; drugi wyobraża Chrystusa z uczniami i ma głowy bardzo piękne; trzeci Wniebowzięcie P. Maryi; czwarty ś. Romualda, a wszystkie mają zalety niepospolite. W tej sali także mnisi zachowali okran, na którym tak doskonale odmalowany miał być kominek z palącym się ogniem, że Karol XII przybywszy tu podczas wyprawy na Litwę w 1706 r., kiedy wszedł do sali zziębnięty, chciał się przy nim ogrzać. Lecz poznawszy złudzenie zagniewany trącił go nogą, od czego została plama z błota, której kameduli dla pamiątki zmywać nie chcieli. Kościół sam jest rotundą zawartą między dwoma skrzydłami piętrowymi pięknego stylu, które przegradzają klasztor właściwy czyli erem od Forestarium. Fronton kościoła stanowią dwie wieże, a między niemi wkleśły półowalny przysionek, wszystko z ciosu. Nad drzwiami na marmuro-

wej tablicy napis złotymi literami, wyrażający kiedy i przez kogo te gmachy wzniesione. Kościół tutejszy nie jest to żaden ogromny gmach, ale pod każdym względem liczyć się może do najpiękniejszych świątyń w dawnej Polsce. Od gzymsów kopuły wszystkie ściany powleczone są czarnym i czerwonym włoskim marmurem, posadzka tymże samym kamieniem wysłana w kostki białego i czarnego koloru; kopuła zaś okryta bogatą rzeźbą i pięknymi alfreskami, wyobrażającymi historią zakonu kamedułów. Wielka płyta ciemnego marmuru włożona w posadzkę ze złotymi napisami, pokrywa wejście do grobu fundatora i żony jego, gdzie także spoczywa troje dzieci ich i kilku wiernych służących. Przeszedłszy galerią na kolumnach wspartą i przy kościele będącą, wchodziło się do samego eremu, który był podobnym do wszystkich klasztorów kamedulskich. Składało go dwanaście domków murowanych, stojących w pewnej symetrii, w sadzie drzew owocowych obwiedzionym wysokim murem. W końcu wznosiła się wieża na urwistym brzegu Niemna wymurowana. Kościół ten poświęcony św. Romualdowi i św. Magdalenie de Pazzi z Florencyi, razem z klasztorem, prócz hojnego uposażenia w ziemi, miał kosztować podług jednych 2,000,000 złp., a podług drugich, którzy sięgali do ksiąg rachunkowych domu Pacowskiego, 8,000,000 złp. Utrzymywała się tradycja miejscowa, że Pac miał na to wszystko ośm beczek złota poświęcić. Konstytucya sejmowa r. 1662 zatwierdziła tę fundacyą, druga zaś walnego sejmku warszawskiego r. 1667 ponawiając tę aprobatę, przydała zatwierdzenie na wioski temu klasztorowi od króla przydane i na majątność Duszmiany przez kanclerza Paca dla kamedułów nabytą (ob. Vol Leg., t. IV, str. 895 i 1005). Utrzymuje się między ludem około Pozajścia podanie, jakoby dyabli widząc tak wspaniałe kościół wznoszący się tu na ich zgubę, postanowili zniszczyć go koniecznie. Dla naradzenia się zaś jak tego dokazać, złożyli sejm, zebrawszy się we środku



piasta od koła porzuconego na drodze w pobliżu fabryki. Lecz Pac dostrzegł za łaską Duchy św. szatanów umawiających się, i kłosem z jarzębiny (której uderzenie najgorzej im szkodzi) kazał zaklinować piasto i w ogień wrzucić. W 1832 r. d. 29 września erem ten zamieniony został na monaster prawosławny klasy drugiej, a w 1842 r. wyniesiony na pierwszo-klasowy. Kościół w 1840 r. poświęcony został pod wez. Uspienia Bogarodzicy. W monasterze tutejszym przebywał b. arcybiskup miński Antoni Zubko, jeden z głównych działaczy przyłączenia unitów na Litwie do kościoła prawosławnego. Par. prawosł. P., dekanatu (błahoczynia) kowieńskiego, ma 3 cerkwie i 14 parafian (8 męż. i 6 kob.). W Tyszkiewiczza „Wili” znajduje się rysunek bramy do eremu kamedułów pożajskich i ich kościoła, jak one wyglądały do 1831 r., t. j. do czasu przerobienia na cerkiew. Opis i widok P. podał Tygod. Illustr. z 1860 r. (t. I, str. 199), górę zaś pod P. zamieściły Kłosa (t. II, str. 317).

**Pozaków**, ws. należąca niegdyś do klasztoru cystersów w Mogile. Leżała w par. Prandocin i złała się w jedną całość z tą wsia. W XV w. był tu folwark, młyn, łany kmiecie, karczmy (Długosz, Lib. Ben., III, 425).

**Pozar al. Pożary**, ws., pow. klimowicki, gm. rodniańska, ma 13 dm. i 87 mk., z których 12 zajmuje się wyrobem wozów, sań, kół i t. p. W błotach około wsi P. bierze początek rzeka Ipuć.

**Pozar**, wzgórze lesiste na płu. od wsi Bielawiec w pow. brodzkim. Po wschodniej stronie rozpościera się las Sznyrowczyk. Wznies. 226 mt. (szt. gen.); miejsce znaku triang.

**Pozarce**, ws. nad bezim. strum., pow. wilejski, w 3 okr. pol., gm. Miadziół, okr. wiejski Posopowo, o 12 w. od gminy a 64 w. od Wilejki, ma 10 dm., 136 mk. (61 dusz rewiz.); należy do dóbr Posopowo, hr. Tyzenhauza.

**Pozarele al. Pozerle**, ws. i fol., pow. kalwaryjski, gm. i par. Ludwinów, odl. od Kalwaryi 12 w., ma 10 dm., 36 mk., 415 mr. Wchodziła w skład dóbr rząd. Ludwinów.

**Pozarki 1.)** ws., pow. rzeczycycki, w 1 okr. pol. brahińskim, gm. Mikulicze, przy drodze ze wsi Szkuryły do Uniechówki, ma 13 osad; grunta urodzajne, nieco faliste. 2.) P., ws., pow. wołkowyski, w 4 okr. pol., gm. Wilczuki, o 16 w. od Wołkowyska. A. Jel.

**Pozarki**, w dok. Wola al. *Pozaryszcze* i *Pozarki*, ws., pow. łucki, niegdyś we własności Rożyszczy, na płu.-zach. od Rożyszcza, niegdyś własność biskupów łuckich; ob. Arch. J. Z. R., cz. I, t. 1: 201; Kronika Wieliczki, t. III; 306.

**Pozarna**, rzeczka, lewy dopływ rz. Byk (Bykul), prawego dopływu Dniestru.

**Pozarnica 1.)** ws. i dobra, pow. oszmiań-

ski, w 2 okr. pol., gm. Połoczany, okr. wiejski Szypulicze, o 12 w. od gminy a 45 w. od Oszmiany, podług spisu z 1866 r. 2 dm., 10 mk. kat. (w 1864 r. 15 dusz rew.); własność Puciatów. 2.) P., ws., pow. wilejski, w 2 okr. pol., gm. Dołhinów, okr. wiejski Izabelin, o 6 w. od gminy a 50<sup>1</sup>/<sub>2</sub> w. od Wilejki, przy b. drodze poczt. dzisiejskiej z mka Dołhinowa, ma 3 dm., 23 mk. kat. (12 dusz rewiz.); należy do dóbr Karolin, Kamieńskich.

**Pozarnica**, przysiółek nad rz. Studzienicą (Studenicą), dopł. Dniestru, pow. uszycki, w 2 okr. pol. (Zwańczyk), gm. i par. Kitajgród, ma 15 dm. (w 1868 r.); własność Drużbackiej. X. M. O.

**Pozarnica 1.)** folw. na obszarze Babiniec, pow. borszczowski. 2.) P., gajówka w Dobrowodach, pow. zbarazki.

**Pozarów**, ws. nad Wieprzem, pow. lubartowski, gm. Firlej, par. Kock. W 1827 r. 31 dm., 92 mk. W XV w. P. (par. Kock) należy do biskup. płockiego. Z trzech łanów kmieć. płacono dziesięcinę wartości 3 grzyw. probostwu w Kocku, zaś za dziesięcinę konopną dawano proboszczowi 4 koguty. Biskup płocki pobierał czynsz po fertonie z łanu (Długosz, Lib. Ben., I, 629, 631 i II, 566). Br. Ch.

**Pozarowo**, os. wiejska, domin. i okr. domin., pow. szamotulski, o 3 klm. na pld.-zach. od Wartosławia, poczta tamże, par. i st. drogi żel. w Wronkach o 7 klm. Między r. 1383 i 1396 pisał się Mikosz z P.; w r. 1580 należało P. do par. bieżdrowskiej i składało się z Małego i Wielkiego P.; na Wielkiem P. siedzieli Jan Smogulecki, Marcin i Paweł Przecławscy, a na Małym Maciej Gorzeński. Około 1773 r. był Adam Kurnatowski właścicielem całego P. Osada ma 6 dm., 49 mk. (8 kat. i 41 prot.) i składa się z hub pożarowskich, szkoły i cegielni. Domin. liczy 189 mk. i 13 dm., obszaru ma 1386·09 ha, czyli 407·45 roli, 37·44 łąk, 58·05 pastw., 838·22 lasu, 29·15 nieuż. i 15·78 wody; czysty dochód 7582 mrk; cegielnia, nabiał, tucz bydła i owczarnia zarodowa. Właścicielem jest Stanisław Kurnatowski, wieloletni wice-marszałek sejmu prowincjonalnego. W skład okr. domin. wchodzi fol. Olina (1 dm., 8 mk.); cały okrąg ma 14 dm., 197 mk. (180 kat. i 17 prot.). E. Cal.

**Pozarstwo**, ws., pow. maryampolski, gm. Chlebiszki, par. Preny, odl. od Maryampola 30 w., ma 8 dm., 96 mk.

**Pozary**, wólka, pow. tarnowski, gm. Ryglice, ma 11 dm., 72 mk. Br. G.

**Pozarynie**, ws., pow. władysławowski, gm. Kidule, par. Kajmele, odl. od Władysławowa 35 w., ma 3 dm., 105 mk. W 1827 r. 6 dm., 31 mk. Wchodziła w skład dóbr rząd. Kidule.

**Pozaryszcze 1.)** zaśc. przyw. nad rzeczka, pow. wilejski, w 1 okr. pol. o 43 w. od m.



**Raszowa 1.)** niem. *Raschau*, 1401 *Raschow*, 1532 *Raschow*, wś kośc. nad strum. Dembio, pow. opolski, odl. 2 $\frac{1}{2}$  mili od Opoła, posiada kościół par. kat., istniejący już w 1297, pierwotnie p. w. św. Stanisława. Po spaleniu wzniesiono 1781 r. nowy murowany p. w. Boskiej Opatrzności. We wsi szkoła kat., młyn. Obszar 1118 mr.; 1861 r. 76 dm., 482 mk. (1 ewang.). Ludność bezrolna wychodzi w lecie na zarobek przy robotach mularskich i pracuje przy obróbce drzewa w okolicznych lasach królewskich. 2.) **R.**, niem. *Roschowa*, 1532 r. *Russowa*, wś i dobra ryc., pow. kozielski, par. kat. Rokicie. W 1861 r. 51 dm., 475 mk. (1 ewang.). Obszar dóbr 566 mr. (476 mr. roli); wieś 638 mr. (482 mr. roli). Do 1810 r. stanowiła posiadłość klasztoru cystersów w Jemielnicy.

**Raszówek**, fol. nad rz. Nidą (odl. 1 w.), pow. miechowski, gm. Raclawice, par. Kalina Wielka, odl. 14 w. od Miechowa. W 1827 r. było 10 dm., 51 mk. W 1885 r. fol. ten rozl. mr. 350: gr. or. mr. 232, lasu mr. 114, nieuz. mr. 4; bud. mur. 2, z drzewa 7; płodozmian 10-polowy, las nieurządzony.

**Raszówka** al. *Raszejówka*, os., pow. kielecki, gm. i par. Mniów, leży wśród wyniosłości jednej z odnog pasma Łysogór. W 1827 r. było 2 dm., 7 mk.

**Raszówka**, ob. *Raszewka*.

**Raszówki** al. *Raszówka*, karczma na obszarze Siekierczyny, pow. limanowski, przy gościńcu sądecko-limanowskim, wznies. 577 mt.

**Rasztobol**, wś, pow. suwalski, gm. Jeleniewo, par. Filipowo, odl. od Suwałk 14 w., ma 13 dm., 105 mk. W 1827 r. należała do par. Jeleniewo, miała 15 dm., 95 mk.

**Rasztów**, wś i fol., pow. radzyński, gm. i par. Klembów, odl. 5 w. od Radzimina, ma 223 mk. W 1827 r. było 12 dm., 147 mk. Fol. R. w r. 1872 oddzielony od dóbr Kraszew, rozl. mr. 540: gr. or. i ogr. mr. 193, łąk mr. 85, past. mr. 43, lasu mr. 209, nieuz. mr. 10; bud. mur. 1, z drzewa 8; las nieurządzony. Wś R. ma 20 os. i 382 mr.; wchodziła w skład dóbr Kraszew. *Br. Ch.*

**Rasztowiec** ze *Ścianką*, wś, pow. skałacki, nad pot. Gniją, w pasie pogranicznym; lasy R. dochodzą Zbrucza, oddzielającego Galicyę od gub. podolskiej. Granice: wschod. Zbrucz, połud. Dubkowce, zachod. Soroka i Kluwińce, półn. Borki. Obszar dwor. wraz z Dubkowcami ma 611, łąk i ogr. 1050 mr., lasu 1619 mr.; włosc. 2247 mr. W 1857 r. wraz z Dubkowcami 1272 mk. W 1880 r. bez Dubkowiec w gminie 868, na obszarze dwor. 100; rz.-kat. 294, par. Touste; gr.-kat. 603, par. Dubkowce. Szkoła etat. o 1 nancz., kasa pożycz. gm. z kapit. 2444 zlr. Własc. pos. dwor. spadkobiercy Torosiewiczów. Obszar R. i naj-

bliższa okolica tej wsi (góry Miodoborskie) przedstawia wielką obfitość ciekawych zabytków przedchrześcijańskiej kultury. Szereg tych zabytków rozpoczyna Dźwinogród, starożytne grodzisko, oraz w pobliżu dwie tak zwane skałki: Rasztowiecka i Borecka. U stóp Dźwinogrodu leży dolina Babina; dalej Kruhla Hirka na Brzeźniaku, z olbrzymią bryłą kamienna, wspartą na 6—7 piętach większych i mniejszych głazów. W pobliżu jedna z największych i najlepiej zachowanych Dupnych mogił, 18 mt. wysoka, z dwoma wałami. Dalej rozległa góra „Sokolicka“ zwana, której skalisty, brunatny, kręty występ, prawie prostopadle do Zbrucza spada. U stóp tego występu, w dolinie zwanej „Zbiegła“, na pierwszym załomie Zbrucza, w obrębie gm. Horodnica, wydobyto w r. 1848 ze Zbrucza posąg Swiatowida. O ćwierć mili od Sokolicy położone zamczysko, najwyższy punkt w Miodoborach, z wałami, bastyonami, ołtarzem pogańskim i bramą kamienną. U stóp dolina leśnista zwana Bohod, oddzielona od przyległych lasów szerokim wałem, który się łączy z wałami zamczyska. Za Sierkowcami jest jeszcze zamczysko, ale mniej ciekawe. Większa część wspomnianych pomników, jak Zamczysko, Bohod i Sokolicha, wraz z cmentarzyskiem, kurhanami, horodyszczem, znajdują się na obszarze wsi Horodnicy nad rz. Gniją (pow. husiatyński). Podobne zabytki spotykamy i na lewym brzegu Zbrucza w gub. podolskiej, pomiędzy Satanowem a Husiatynem. Takie skupienie zabytków na stosunkowo niewielkiej przestrzeni świadczy, że istniały tu ludne osady, otaczające centralny gród (Dźwinogród), rezydencją władcy, przy której stała świątynia Swiatowida, z ołtarzami ofiarnymi. Prawdopodobnie po obaleniu Swiatowida, w Liczkowcach wzniesiono świątynię chrześcijańską p. w. św. Mikołaja, dotąd istniejąca. Wiadomo bowiem, że Swiatowida przy wprowadzeniu chrześcijaństwa u niektórych szcze-pów zastąpił św. Wit, jak naprzykład w Pradze czeskiej, u innych św. Mikołaj, a jak Swiatowidowi składano w ofierze koguty żywe, to i dziś jeszcze w Liczkowcach w dzień św. Mikołaja znoszą do kościoła koguty i kury, nawet z dalszych okolic z za Zbrucza. Dźwinogród leżący w obrębie Rasztowiec, poprzedzają duże skałki: Rasztowiecka i Borecka. Są to olbrzymie, piętrzące się nad parowem skały. Na szczycie pierwszej przechowały się ślady wykució i wyżłobień. Dźwinogrodem nazywał A. H. Kirkor rozległą górę, w której od półn.-zachod. strony wykuta niewielka pieczara, stale zamieszkała przez pustelnika. W środku urządzone ołtarz, przy którym lud gromadnie, szczególnie w święta, składa swoją daninę. Obok izdebki jest ro-



dziej niszy, służącej za sypialnię. Dzisiejszy pustelnik kopiąc koło swej siedziby, natrafił na mnóstwo gruboziarnistych skorup. Idąc od pustelni na południe napotyka się fosę mającą 17 mt. głębokości, a za nią szeroki i długi wał. Dalej przeszedłszy 208 mt. spotykamy drugą fosę, a za nią drugi wał. Po za tym ostatnim rozległa równina nosi nazwanie „Starego zamczyska“. Są tu ślady murów kamiennych, z głazów układanych. Głazy te ręką ludzką obrabiane, tkwią w ziemi. Z zachodniej strony, blisko na ćwierć mili ciągnie się głęboki jar, od wschodu zaś i południa otacza Zbrucz. Widoczna zatem, że warownia miała ważne obronne znaczenie. W północnej stronie u stóp Dźwignogrodu dolina leśna i dziś nazywa się „Babina“. Żyją jeszcze ludzie, którzy pamiętają stojący tu posąg kamienny (babę), który przed trzydziestu laty jakiś leśniczy rozbił i użył do budowli. Często powtarzająca się na obszarze Rusi nazwa Dźwignogród (Zwenihorod, Świnihorod) i niezbyt wielka odległość między temi grodami, utrudnia rozstrzygnięcie, które z wiadomości kronikarskich odnieść należy do Dźwignogrodu nad Zbruczem. Dalsze losy tego grodu wiążą się z dziejami Trembowli. *B. R.*

**Rasztówka**, wś, pow. starekonstantynowski, na mocy tranzakcyi kolbuszowskiej w r. 1753 darowana przez ostatniego ordynata Ostrogskiego Ksaw. Szydłowskiemu.

**Rasztowska Wola**, wś i dobra, pow. radzyński, gm. i par. Klembów, odl. 5 w. od Radzymina, posiada szkołę początkową ogólną, 387 mk. Przechował się tu stary dwór z końca XVII w. Wś za Jana III należała do Chrzanowskich. Fol. R. Wola miał około 1867 r. 2054 mr. W 1885 r. fol. R. Wola rozl. mr. 481: gr. or. i ogr. mr. 311, łąk mr. 41, past. mr. 17, lasu mr. 90, nieuż. mr. 22; bud. mur. 8, z drzewa 32; las urządzony. Wś R. Wola os. 41, z gr. mr. 423. *Br. Ch.*

**Raszucie**, u Afanasiewa *Ramucie*, wś i dobra, pow. szawelski, gm. Kurszany, o 77 i 78 wiorst od Szawel.

**Raszyn**, wś i kol., w równinie nad rzeką, dopływem Mrowy (uchodzącej do Bzury), pow. warszawski, gm. Falenty, par. Raszyn. Leży na pld.-zach. od Warszawy, przy drodze bitej, w odl. 11 w., posiada kościół par., szkołę początkową ogólną, sąd gm. okr. II, 252 mk., 25 mr. ziemi dwor., 89 mr. włośc. w kol. i 4 mr. we wsi. W 1827 r. było 13 dm., 145 mk. O starożytności osady świadczy znalezione tu cmentarzyisko z popielnicami. W ostatnich wiekach R. wchodzi w skład dóbr Falenty i z niemi wspólnie przebywa koleje. W 1603 r. wizyt. Goślickiego, bisk. poznań., wykazuje tu kościół par. drewniany p. w. św. Stefana i św. Anny. Kiedy R. przeszedł w ręce Opackich,

dziedziców Falent (z pobliskiego Opacza), wtedy Zygmunt Opacki, wojew. dorpacki, wzniósł nowy murywany kościół w 1654 r. Syn jego Wojciech, podkomorzy warszawski († 1680), przyozdobił kościół i został w nim pochowany. W końcu XVIII w. dziedzicem R. został bankier Piotr Tepper, który zgruntu odnowił i ozdobił kościół w 1790 r. On też udzielił czasowo w R. przytułku żydom, wyrugowanym w 1784 r. ze Starej Warszawy, rozporządzeniem Michała Mniszka, marsz. w. kor. Utworzenie osady żydowskiej w R. obiecywało też same niedogodności dla miasta co i poprzednia kolonia żydowska „Nową Jerozolimą“ nazwana, założona w 1775 r. (za rogatkami jerozolimskimi) i z tego powodu miasto zakaz wkrótce cofnęło. Położenie R., jako stacyi na drodze idącej od przeprawy przez Pilicę pod Białoobrzegami ku przeprawie na Wiśle pod Warszawa, uczyniło wieś polem walki, stocznej tu w dniu 19 kwietnia 1809 r. przez korpus ks. warszawskiego, pod dowództwem ks. Józefa Poniatowskiego, złożony z 10 do 12,000 Polaków i oddziału Sasów (1200 ludzi), a armią Austryacką pod dowództwem arcyks. Ferdynanda, liczącą do 30.000 ludzi. Wkroczywszy w granice księstwa pod Nowem Miastem (nad Pilicą) dnia 14 kwietnia, posuwali się austriacy ku Warszawie, którą osłaniał korpus polski. Po wstępnych utarczkach rozpoczął się zacięty bój, który trwał do nocy. Korpus polski mimo straty 2000 ludzi (w zabitych) utrzymał się na swych stanowiskach. W boju poległ znany poeta i wojak z legionów włoskich Cypryan Godebski, dowodzący tu 8-ym pułkiem piechoty. O świcie korpus polski cofnął się pod okopy Warszawy. Po upływie 24 godzin dopiero na propozycyę arcyksięcia rozpoczęto układy, których rezultatem było: swobodne odstąpienie wojsk polskich z bronią i bagażami na prawy brzeg Wisły i kapitulacya Warszawy, wprowadzona w wykonanie 23 kwietnia. Pamiątką bitwy były napisy na statuach M. Boskiej w Falentach i Raszynie. R. par., dek. warszawski (dawniej piaseczyński), ma 3200 dusz. O wykopaliskach w R. pisał Al. hr. Przeździecki w Bibl. Warsz. (1852, IV, 574). *Br. Ch.*

**Raszyn**, wś, pow. kobryński, w 3 okr. pol., gm. Ziołowo, o 41 w. od Kobrynia.

**Raszyn**, wś wspomniana w dok. z r. 1459 (ob. Alek. hr. Stadnicki, Ziemia lwowska). Leżała w pow. lwowskim; dziś nie istnieje, pod tą nazwą przynajmniej.

**Rata**, rzeka, lewy dopływ Bugu, ma początek w płaskowzgórzu stanowiącym dział wodny Bugu i Sanu i będącym dalszym ciągiem wyżyny Tomaszowskiej w lubelskiem; płynie w kierunku od pld. ku pld.-wschod. na obszarze pow. Rawa Ruska, przez Werchratę.



**Chadżybejski liman**, albo jezioro, pod Odesą, ob. *Limany*.

**Chaimgród**, *Chaimgródek*, właściwie *Chaimgródek* (ob.).

**Chajczyny**, wś, pow. łaski, gm. i par. Wygiełzów, sąd gm. okr. IV Buczek, odl. od Łasku w. 12, od stac. poczt. w Żelowie w. 6, od drogi bitej kódzko-kaliskiej w. 12, od rz. Warty w. 15; włość. posiadają ziemi m. 11, do fol. należy m. 453, w tem ziemi ornej m. 226, łąk i pastw. m. 34, po wyciętym lesie m. 176, nieużytk. m. 17. Zabudowań folw. murów. 2, drewn. 4. Dawniej Ch. stanowiły całość z rozkolonizowanymi dobrami Jawor. W 1827 r. było tu 13 dm. i 70 mk., obecnie 13 dm. i 100 mk.

A. T.

**Chajdów**, wś, pow. lubelski, gm. Tatarzy, par. Lublin.

**Chajdyce**, niem. *Neu-Jerutten*, wś, pow. szczytyński, st. p. Chochół.

**Chajew**, ob. *Chajów*.

**Chajęty**, wś, i folw., pow. radzyński, gm. Małopole, par. Dąbrówka. W 1827 r. było tu 16 dm., 187 mk. Dobra Ch. składają się z folw. Ch.-Jaktory i wsi Ch.-stare, od Radzimina odl. w 7, od Warszawy w. 28, od rz. Bugu w. 7, od st. dr. żel. warsz-peter. Tłuszcz w. 14. Rozległość ogólna m. 1052, z czego do 24 włościan we wsi Ch. stare należy dymów 22, m. 384; przestrzeń folwar. Ch. Jaktory m. 668, a mianow. ziemi ornej 557, ogrodów 6, staw i zabudow. zajmują m. 7, lasu 11, drogi i różne nieużytki m. 80. Grunta w większej połowie pszenne, co w pow. radzyńskim prawie do wyjątków należy.

A. T.

**Chajnowka**, wś, pow. czehryński, nad rz. Suchym Taszłykiem, o 15 w. od m. Złotopola i w takiej samej odległości od Michajkówki, stacyi chwastowskiej dr. żel. Mieszk. 270 wyznania prawosławnego. Cerkiew parafialna; ziemi 816 dzies. Należy do Hrewsa. Zarząd gminny we wsi Bołtyszczu, policyjny w m. Aleksandrówce. Pod Ch. Suchy Taszłyk ma swoje źródła.

Kl. Przed.

**Chajów**, *Chajew*, wś i folw., pow. sieradzki, gm. Brzeźna, par. Kliczków mały, stac. poczt. w Sieradzu, sąd gm. okr. II w Braszewicach. Odl. od Kalisza mil 6, od Sieradza mil 2, od Złoczewa 1<sup>3</sup>/<sub>4</sub>, od Błaszek i od rz. Warty m. 2. Rozległość ogólna wraz z folwarczkiem Święte, m. 1164, z tego włościanie, dm. i osad 52, posiadają m. 293; do folwarku należy m. 871, a mianowicie ziemi ornej, przeważnie szczyrkowatej, m. 416, łąk 47, ogrodów 5, staw 1, zabudow., drogi i nieużytki zajmują m. 28, lasu (w r. 1872) m. 120, zagajników m. 246, osada karczenna m. 8. Zabudowań folwarcznych 19. Ch. dawniej stanowił całość z dobrami Bukowiec. Ludność obecna wynosi 347 dusz.

A. T.

**Chalez**, mko nad Sożem, pow. homelski, niegdys własność możnej na Białorusi rodziny Chaleckich, obecnie należy do Sianożęckich. Chaleccy fundowali tu kościół i przy nim osadzili jezuitów, którzy tu mieli domicilium aż do swej kasacyi na Białejrusi w 1829 r. Ch. jest st. dr. żel. libawsko-romeńskiej. Mko miało w r. 1860 mieszk. 1136.

Fel. S.

**Chalcza**, wioska, pow. kijowski, nad rz. Chalczą, o 9 w. od Ryzyszczowa, leży w głębokiej dolinie, okrażonej górami. Cerkiew zbudowana na dawnym horodyszczu. Mieszkań. 1832, chat 200, ziemi 1311 dzies. Własność hr. Działyńskich.

**Chalcza**, rz., wpada w pow. kijowskim do rz. Lehlicza a ten do Dniepru.

**Chalepie**, wś rządowa, pow. kijowski, o 2 w. od Trypola, nad Dnieprem, przy ujściu rz. Bobra. Miesz. 1340, ziemi 2920 dzies., wyborny czarnoziem. Obszerne sianokosy nad Dnieprem. Wieś bardzo starożytna; znajdujemy o niej wzmiankę w kronice Nestora. Książęta czernihowscy Olgowicze. idąc na Kijów, wzięli Trypol i Chalep.

**Chalin**, okrąg wiejski, pow. wileński, liczy nast. wsie: Puciniszki, Minciszki, Zajezerce, Wabale, Ozierajce, Masany, Skawduliszki; zaścianki: Łówkiele, Kabaczek.

**Chalin**, domin., pow. międzychodzki, 2725 morg. rozl., 7 dm, 120 mk., 16 ew., 104 kat., 35 analf. Stac. pocztowa Sierakowo (Zirke) o 7 kil., st. kol. żel. Wronki o 24 kil. Przez kilka wieków posiadłość rodziny Kurnatowskich, w ostatnich latach dopiero przeszła w ręce niemieckie; słynna z pięknego położenia nad jeziorem, w którym się poławiają suliwice, należące do rodzaju sielaw. Młyn i fułusz chaliński przezwano *Wilhelmsthal*.

**Chalino**, wieś prywatna z folwarkiem Łągiewniki, o 1 i pół wiorsty odległym, powiat lipnowski, gmina Chalino, parafia Mokowo, st. poczt. Dobrzyń nad Wisłą, odległy od Płocka w. 28, od Dobrzynia w. 6. Grunta w <sup>1</sup>/<sub>3</sub> pszenne; gospodarstwo folwarczne płodozmienne. Do włościan należy ziemi m. 135, do dawnych kolonistów w kolonii chalińskiej (osad 18, dymów 12) m. 474. Folwark C. rozległy m. 1257, w tem ziemi ornej m. 621, łąk i pastwisk m. 159, część jeziora zajmuje przeszło 87 m., lasy (w roku 1873) m. 335; różne nieużytki, drogi, granice, place, m. 55. Przestrzeń folw. Łągiewniki m. 244, w tem ziemi ornej m. 174, łąk i pastw. 31; część jeziora chalińskiego m. 39; całość tego jeziora zajmuje przeszło 126 m. W r. 1870 istniała tu gorzelnia i browar. Zabudowań folwarcznych murowanych 5, drewnianych 27. Cegielnia wyrabia dachówkę, drewny i cegłę modelową. W r. 1827 r. było 32 dm. i 291 mk. Gmina C. na-



## A

**Aa**, nazwa wielu rzek, rzeczek i strumieni, zwłaszcza w krajach germańskich (od staroniem. aha — woda). Na połud.-wschodnim porzeczku Bałtyku wiele rzek nosi to nazwisko, choć głównie tylko w książkach, bo w ustach ludów okolicznych przechowały się dawne nazwy łotewskie, estońskie, litewskie i i. 1. *Aa*, zwana po łotewsku Wielką rzeką, Leela-upe, mylnie czasami Leela-aa, lub Lentla-aa, Lentla-upe (ztańd u W. Pola: Lentawa), rzeka przymorska między Niemnem a Dźwiną, powstaje z połączenia Niemunia i Muszy pod Bowskiem. Od Bowska płynie na Mitawę w kierunku półn. zach. a od Szloku w stronę wschodnią skręca i tu dopiero przybiera nazwę Bolder-Aa lub Buller-Aa, po łotew. Leelas-Upas-Griiwe; pod Szlakiem bowiem wązkie pasmo piaszczystej mierzei Bulder czy Bolder tamuje jej drogę do morza. Dawniej Aa prawdopodobnie tutaj uchodziła do Bałtyku. Od Szloku Aa płynie jeszcze mil 5 i pod Warmkrugiem dwa jej ramiona do Bałtyku uchodzą, przerwami w r. 1757 wymytemi; trzecie ramie w tem miejscu oddziela się i upłynawszy 8 w. (około miejscowości Bolderaa) wpada powyżej Dyamentu do Dźwiny. Niektórzy geografowie tylko to ostatnie ramie Bolder-Aa nazywają. Bieg Aa jest płaski, płytki, wylewy znaczne; od Bowska do ujścia 110 w. dług. Pod Mitawą 60 saż. szer., pod Szlakiem 170, przy ujściu 400. Tratwy chodzą już po Muszy i Niemuniu, inne statki mniejsze po Aa, dopiero od Mitawy. System rz. Aa, zwanej też kurlandzką albo kurońską, Aa, po niemiecku w gub. lifl. Grosse-Bäche, jest dosyć rozległy i sięga dość daleko w głąb Zmujdzi. Główne jej dopływy, oprócz Muszy i Niemunia, są: Szweta (Schwedt), Platonia (Platone), Wirczówka (Wuerzau), Sessawa (Sessau), Szwiteń (Schwitte), Islic (Islitz), Sussei, Ekawa (Eku), Garroza (Garrose), Plana, Auca, Berza, Wirszupa (Wersz-upe); ta ostatnia wpada do ramienia Dyamentowego Aa. Niegdyś cała rz. Aa nazywała się Musza, po niem. Muhs. 2. *Aa*, liflancka, inaczej Treider-Aa, po staro-estońsku Torejda, po łotew. Gauja,

Jauga, Gaju-upe, dawniej Goiwa, ob. *Gauja* 3. *Aa*, (Heiligen), Święta Aa, po łotew. Szwent-upe, ob. *Święta*. 4. *Aa* (Lawen-), Ławen A. lub Ławena, ob. *Ławena*. 5. Rz. Muszę w dolnym biegu zowią też niekiedy Aa. (Bienenstamm, Pol, Siemienow, Stuckenberg). *F. S.*

**Aahof**, po łotew. *Lejas Mujža*, m. w gub. lifl. w pow. wendeńskim, u zbiegu Tyrasy z Gaują.

**Aal**, ob. *Rega*.

**Aalbeck**, ob. *Albeka*.

**Aalfang**, ob. *Skrzynna* i *Wegornia*.

**Abaktydzaba**, duża wś rządowa w pow. benderskim w Besarabii, nad rz. Kahlnikami, o 70 w. na półd.-zach. od Bender.

**Abawa**, *Abau*, rz., największy dopływ Wenty (ob.) w Kurlandyi, z prawej strony, ma swoje źródło w parafii: Neuenburg, pow. tukumskiego, ujście w parafii Goldynga. Przyjmuje Zschaksche, Naudaje, Karratawas-uppe, Wehsacht, Ammul, Immul (inaczej Ahsuppe lub Wilpene) i Weendradse. A. jest najpiękniejszą z rzek kurlandzkich, płynie przez 5 małych jezior (Apsau, Limarz, Palamsz, Lestin i Kliggen) ku północy, potem na zachód, uchodzi niżej Goldyngi pod Abaushofem; brzegi po części błotniste, po części wysokie wapieniste. Długość rz. 125 w., szer. 15 saż., w czasie wylewu do 70 saż. Spław drzewa z Roennen i Goldyngi. Nad A. leży kilka miejscowości, zwłaszcza w pow. tukumskim, zwanych Abawski dwór, Abaushof. *F. S.*

**Abazówka**, wś rząd. w pow. bałckim, osiedlona przez żydów kolonistów, których jest 698; rozl. 1080 dz. *Dr. M.*

**Abazowski uczałek**, w pow. bałckim, 164 dz. rozl., należy do senatora Abazy.

**Abbau**, ob. *Biale-Bloto*.

**Abbus**, rz., lewy dopływ Wenty, w Kurlandyi, w parafii Amboten.

**Abela** 1. A. strumień, lewy dopływ Niewiaży, do której o 2 w. poniżej Kiejdan wpada. Przyjmuje z prawej strony Budeksznę, Pindę, Szularę (z Purwą), Sulewę, Malec a z lewej Łaukiessę i Alkupis.—2. A. strumień, dopływ z pra-

# SŁOWNIK GEOGRAFICZNY.



# SŁOWNIK GEOGRAFICZNY KRÓLESTWA POLSKIEGO

I INNYCH KRAJÓW SŁOWIAŃSKICH.

WYDANY

Pod Redakcyą

**Filipa Sulimierskiego**, redaktora *Wędrowca*, magistra nauk fizyczno-matematycznych b. Szkoły Głównej Warszawskiej.

**Bronisława Chlebowskiego**, magistra nauk filologiczno-historycznych b. Szkoły Głównej Warszawskiej.

**Władysława Walewskiego**, obywatela ziemskiego, kandydata nauk dyplomatycznych uniwersytetu dorpackiego.

Skład Główny w Redakcyi *Wędrowca*, ulica Nowy Świat Nr. 59.

**TOM I.**

WARSZAWA.

NAKŁADEM FILIPA SULIMIERSKIEGO i WŁADYSŁAWA WALEWSKIEGO

Druk „WIEKU“ Nowy-Świat Nr. 59.

1880.

Дозволено Цензурою  
Варшава, 28 Ноября 1879 года.



# PRZEDMOWA

---

Oddając do druku dzieło w całości już gotowe i wykonane, łatwo przychodzi autorowi zaopatrzyć je wstępniem słowem i światlejszemu czytelnikowi przedstawić w streszczeniu znaczenie dzieła, jego względną wartość, ważniejsze zalety i usterki. Miłością własną zaślepiony autor nie wywiąże się niekiedy z tego zadania tak jak powinien, i temu to właśnie przypisać można dość często przejawiający się u piszących wstręt do wszelkiego rodzaju przedmów; ale bądź co bądź jeżeli kto oddaje do druku dzieło w całości gotowe, ten przynajmniej ma sposobność do sprawiedliwej oceny swojej pracy i jeśli tylko jest zdolnym do przedmiotowego myślenia, powinien książkę swoją zabezpieczyć od niesumiennej krytyki przez wskazanie stanowiska, jakie jej nadać pragnął, i zastrzeżenie się przed wymaganiami niezgodnymi z tém stanowiskiem.

Redakcja naszego Słownika trudniejsze ma zadanie w tej chwili, bo jakkolwiek mamy poza sobą jasno wytknięty cel i mnóstwo nagromadzonych środków, które do tego celu doprowadzić nas mają, to jednakże przed nami jeszcze większa część pracy, zbiorowej, nawet w pewnym stopniu luźnej, a od wykonania tej pracy, od codzienniej, mrówczej roboty wielu osób rozproszonych po świecie zależeć będzie wartość tego, co w niniejszej przedmowie powinniśmy określić, przedstawić i zalecić czytelnikom polskim. W takich warunkach byłoby może najlepiej zrzec się przedmowy; w danym atoli wypadku jestto rzeczą niemożliwą, i chociażbyśmy się mieli ograniczyć na prostém objaśnieniu celu i formy „Słownika,” parę słów czytelnikowi jesteśmy dłużni.

Do dzieła naszego, stosownie do programu zatwierdzonego przez Wydział Prasy, wejda:

1. Wszystkie miejscowości położone w Królestwie Polskiem.
2. Wszystkie ważniejsze miejscowości w guberniach Nadbałtyckich, Zachodnich i Południowych Cesarstwa Rossyjskiego.
3. Miasta gubernialne, stacye pocztowe, telegraficzne i stacye dróg żelaznych w pozostałych guberniach Rossyi Europejskiej.



4. Wszystkie ważniejsze miejscowości Prus Zachodnich i Wschodnich, W. Ks. Poznańskiego i Szląska Pruskiego ze szczególnym względem na słowiańskie nazwy miejscowości, dziś niemczone.

5. Wszystkie ważniejsze miejscowości Galicyi, Szląska Austriackiego, Morawy, słowackich komitatów Węgier, Bukowiny, także z uwzględnieniem dokładności w nomenklaturze okolic, które uległy wpływowi: germanizacyi, madziaryzacyi i romanizacyi.

6. Dokładna hydrografia i orografia wymienionych powyżej krajów.

7. Wszystkie miejscowości będą opisane pod względem geograficznym, statystycznym, społecznym (szkoły, stosunki religijne, przemysł, komunikacye, handel), historycznym (założenie miejscowości, wypadki ważniejsze, przechodzenie z rąk do rąk) i archeologicznym.

Wiadomości te, rozrzucone w wielu dziełach specjalnych, tak polskich jak cudzoziemskich, w wielu monografiach i wydawnictwach informacyjnych, nie były dotąd nigdzie skupione w tak szerokim zakresie, nawet w *Starożytnéj Polsce* Balińskiego i Lipińskiego, jak będą zebrane w naszym „Słowniku.“ Chcąc się zbliżyć ile możności do wyczerpującego w zakresie ziemioznawczym obrazu, gromadziliśmy wiadomości statystyczne, społeczne, historyczne a nawet po części etnograficzne, ażeby „Słownik“ był raczej „Encyklopedyą“ krajoznawczą niż prostym zbiorem nomenklatur w rodzaju zwykłych podobnych wydawnictw zagranicą. Pragnęliśmy, jednym słowem, dać w rękę czytającej publiczności dzieło mające wartość naukową i informacyjną, z którego mógłby korzystać zarówno historyk jak geograf, dziennikarz jak i ekonomista a wreszcie każdy, kto pragnie i potrzebuje dowiedzieć się czegoś o téj lub owéj okolicy kraju czy danéj miejscowości.

Nad potrzebą i pożytkiem dzieła tego rodzaju byłoby zbyt wiele rozwodzić się obszerniej; tém więcéj atoli winniśmy powiedzieć o jego wykonaniu a raczej o planie wykonania, który urzeczywistnić chcemy.

Musieliśmy pod niejednym względem cofnąć się przed trudnościami, których pokonanie wymagałoby większych sił niż nasze. Zbieranie danych „na miejscu,“ pozostawione dobrej woli osób prywatnych, nie może nigdy doprowadzić do stworzenia zupełnego we wszelkich szczegółach obrazu całości pewnego kraju, chociażby jaknajmniejszych rozmiarów; cóż dopiero mówić o całości tak rozległej jak ta, którą niniejszy Słownik obejmuje, całości złożonej z żywiołów nadzwyczaj różnych pod względem politycznym i administracyjnym. W takich razach spółdział władz urzędowych jest prawie koniecznym. Z wdzięcznością wyznajemy, że co do niektórych okolic Królestwa i przyległych krajów mogliśmy dotąd zebrać drogą urzędową wiele dokładnych danych; w innych atoli musieliśmy poprzestać na szczegółach zebranych prywatnie, które wszakże płyną ciągle bardzo obficie i mamy nadzieję, że równie obficie nadpływać będą przez cały czas trwania naszego wydawnictwa. Nierównomierność w opracowaniu, która byłaby konieczną przy takiém posługiwaniu się wiadomościami z ró-



źnorodnych źródeł prywatnych i urzędowych, staraliśmy się łagodzić przez porównywanie tych dat dostarczonych świeżo z wydawnictwami dawniejszemi, bądź prywatnemi, bądź rządowemi, i przez dopełnianie wzajemne braków w jednych i drugich.

Pomimo téj mozolnej pracy porównywania i sprawdzania, nietylko dat statystycznych ale częstokroć i nazw jeszcze nieustalonych, „Słownik“ nie uniknie, w obec drobiazgowej krytyki, zarzutu nierównomierności opracowania. Z góry świadomi téj niedokładności przyjmujemy na siebie winę a usprawiedliwiamy ją tém, że gdy z niektórych okolic kraju nadsyłają nam łaskawi współpracownicy bardzo obszerne i wyczerpujące opisy pewnych miejscowości, nie możemy żadną miarą pomijać takich szczegółów, zwłaszcza oryginalnych, nigdzie dotąd nieogłoszonych, gwoli formalnym względom jakiegóś zbyt pedantycznej niwelacji artykułów.

Jesteśmy również przygotowani na zarzut opuszczeń i braków, chociaż tylko w bardzo drobnych szczegółach; jak również na zarzut błędów, które, pomimo wszelkiej możliwej staranności, zakraść się muszą do dzieła, z samych faktów złożonego. Gdzie każdy prawie wyraz jest osobnym faktem, tam omyłki już saméj korekty i pisma są, niestety, nieuniknione.

„Słownik“ nasz jest pierwszą w literaturze naszej próbą encyklopedyi krajownawczej na tak wielką skalę i musi nosić na sobie cechy nieodłączne od wszelkich pierwszych prób. Będziemy bardzo zadowoleni jeśli to tylko spełni zadanie, że posłuży za kadry, które kiedyś następcy nasi uzupełnią.

Jeżeli gdzie, to u nas, i jeżeli kiedy, to w tych czasach, powinniśmy mieć na względzie potrzeby społeczne przede wszystkim i zaspakajać je w miarę sił jaknajspieszniej. Lepiej zacząć niedostatecznie, byle z wolą poprawy, niż czekać, zbierać przez lata całe i.... nic nie zrobić. Wiemy o licznych tego rodzaju usiłowaniach naszych uczonych, które poszły na marne. Stosy notat ś. p. Kucharskiego, Stekierta i w. i. były dla nas odstrasającym przykładem, że chęć wykonania odrazu wielkiego dzieła i zwlekanie bez końca przynosi w takich razach szkodę. A zresztą wszakże i słynne dziś encyklopedye Brockhousa, Meyera, miały także niezbyt świetne początki. Powtarzamy: lepiej zrobić co można niż zostawić bez użytku manuskrypta choćby najstaranniejsze ale przedawnione i dla nikogo prawie nie zrozumiałe.

---

Tak się zapatrując na cel i na plan wykonania Słownika nie kusiliśmy się o uzupełnienie go dodatkami, których się domagali i korespondenci prywatni i pewna część prasy. Żądano od nas między innymi dołączenia atlasu z kilkudziesięciu mapp pojedynczych prowincyj złożonego; doradzano zamieszczenie kilkudziesięciu tablic statystycznych, wyczerpujących rozmaite stosunki społeczne, etnograficzne, administracyjne i t. d.; żądano rycin przedstawiających



ważniejsze miasta, gmachy, typy ludowe, herby miast, bieg rzek i t. p. Nie zaprzeczamy, że wszystkie te propozycje były w zasadzie słuszne a wykonanie ich byłoby pożądane; lecz musieliśmy się liczyć z okolicznościami, które ograniczały swobodę niniejszego wydawnictwa w różnych kierunkach: jedne projekta okazały się za kosztowne, inne dla braku materiału niepodobne do wykonania, jeszcze inne były wprost niemożliwe lub nie odpowiadały celowi i planowi zamierzonego przez nas dzieła.

Za najodpowiedniejszy z wymienionych projektów uważaliśmy i uważamy dopełnienie „Słownika“ obszernym atlasem z kilkunastu mapp złożonym a przedstawiającym te ziemie, o których dzieło wspomina. Lecz wstrzymaliśmy się z tym zamiarem przez wzgląd na znaczne koszta: „Słownik“ z takim „atlasem“ byłby dwa razy droższy niż jest dzisiaj i w takim razie ceną swoją odstraszyłby może publiczność czytającą, to jest chybiłby swego przeznaczenia. Jeżeli jednak w tej formie jak go w świat puszczamy zaskarbi sobie uznanie ogółu i zapewni wydawcom zwrot kosztów, to jeszcze przed ukończeniem niniejszego wydawnictwa nie omieszkamy zabrać się do podobnego atlasu i dostarczyć go, za pewną dopłatą, nabywcom „Słownika.“

Dzieło to, i bez owych proponowanych uzupełnień, przekracza rozmiarami swojemi zwykłą normę dykcyonarzy geograficznych, pojedynczym krajom poświęconych: pochodzi to ztąd, żeśmy nie trzymali się wyłącznie geografii a także i ztąd, że na obszarze ziemi objętym przez nasz Słownik toczy się od lat wielu zacięta walka różnych żywiołów etnicznych, która, odbijając się w języku, wpływa na to, że bardzo wiele miejscowości, rzek, jezior i t. p. nosi podwójne a niekiedy i potrójne nazwy, nie licząc wariantów przez czas wytworzonych w jednym i tym samym nawet języku. Zwracamy bardzo pilną uwagę na te różnorodne nazwy, zamieszczając je we właściwych miejscach jako odsyłacze; wiemy bowiem z doświadczenia, że Słownik, który nie uwzględni wszelkich możliwych różnic w nazwie a nawet pisowni danej nazwy (np. *Geogr. Lexicon Rittera*) traci wiele na wartości jako dzieło informacyjne. Zauważyć jednakże musimy, że nazwy czysto historyczne, dziś już nie będące w użyciu, nie znajdują się także i w naszym Słowniku, z bardzo małemi wyjątkami miejscowości ważniejszych.

W ogólności co się tycze historii „Słownik“ nasz dodatkowo tylko ten dział nauki traktuje. Przedewszystkiēm ma na uwadze obecny stan kraju i pojedynczych miejscowości a do przeszłości o tyle tylko się odwołuje, o ile ważniejsze wspomnienia lub główne zarysy geografii historycznej tego wymagają. Dlatego też przy oznaczeniu położenia danej miejscowości podaje dzisiejsze podziały administracyjne lub kościelne, nie wspominając o dawniejszych, które na innych miejscach i pod właściwemi rubrykami są geograficznie oznaczone. W określeniu położenia miejscowości kładziemy silny przycisk na podział kościelny, jako trwalszy od zmieniających się bardzo często administracyjnych podziałów.



Dla możliwego skrócenia dzieła, do którego materyały z każdym dniem rosna nam pod ręką, zaprowadziliśmy w opisie miejscowości pewien szczegół, który może zrazu wyda się czytelnikowi niedogodnym, ale ostatecznie ten charakter utraci. Oto zamiast pisać, iż dana miejscowość leży w powiecie *A.* gubernii *B.*, lub w powiecie *C.* okręgu regencyjnego *D.* (w Prusiech) i t. p., piszemy poprostu, iż leży w powiecie *A.* lub *C.*, gdyż na właściwem miejscu znajdziemy, że powiat *A.* lub powiat *C.* należą do takiej a takiej szerszej całości *B.* lub *D.* Na kilkudziesięciu tysiącach nomenklatur stanowi to oszczędność kilku jeśli nie kilkunastu arkuszy druku! Tylko co do tych powiatów, które jak np. bielski, brzeski, powtarzają się w różnych stronach, wyjątek jest potrzebny i tu też zaznaczamy, czy dana miejscowość leży w pow. białskim gub. siedleckiej, czy w pow. bielskim grodzieńskiej, czy w takimże powiecie Galicyj. Ponieważ w początkowych zeszytach, gdy czytelnik niema jeszcze pod ręką wszystkich głosek alfabetu, orientowanie się co do położenia powiatów byłoby trudnem, przeto na okładce kilku pierwszych zeszytów podamy alfabetyczny spis wszystkich powiatów, o których będzie mowa w „Słowniku.“

Troskliwą zwróciliśmy uwagę na bibliografią, którą pod ważniejszymi artykułami przytaczamy prawie wyczerpująco, podając tytuły nietylko osobnych dzieł ale także godnych uwagi artykułów pism peryodycznych, przedewszystkiem z dziedziny fizyografii. Gdybyśmy mogli na czele tego „Słownika“ wymienić wszystkie ważniejsze przynajmniej dzieła i manuskrypta, z których współpracownicy nasi i redakcyja czerpią materyał do artykułów, ułatwiłoby to znacznie i skróciło dział bibliograficzny, gdyż dosyć byłoby wtedy zamiast dzieł cytować autorów przez skrócenia; ale nie możemy tego uczynić, bo praca jest w biegu, źródła drukowane i rękopiśmienne mnożą się, dzisiejszy ich spis byłby niezupełny. Podobnie i spis współpracowników. Dlatego więc zarówno jeden jak drugi odkładamy na koniec dzieła a tymczasem w przytoczeniu bibliografii używać będziemy takich tylko skrótów, które bez trudu zrozumiane być mogą; artykuły zaś ważniejsze będziemy podznaczałi tak jak sobie tego życzą autorowie, a obok ich spisu na końcu dzieła znaczenie tych skrótów w podpisach zostanie wyjaśnione.

Etnografii nie mogliśmy traktować w dziele naszym wyczerpująco. Przytoczenie cech różnych ludów i plemion, których wymieniamy osady, chociażby tylko cech najcharakterystyczniejszych pod względem fizycznym i umysłowym, rozszerzyłoby nad miarę objętość Słownika i nawet przekraczałoby jego plan pierwotny; ograniczyliśmy się zatem w odnośnych artykułach na topograficznem określeniu rozmieszczenia danych ludów albo plemion i na treściwej historii ich odrębnego w pewnej mierze bytu.

Na jedną jeszcze okoliczność zwracamy uwagę czytelnika. Przy opisie pojedynczych miejscowości, tudzież rzek, jezior i t. p., często zachodzi potrzeba używania pewnych naukowych terminów geograficznych lub też nazw oznaczających pewne miejscowe tylko stosunki, niepowtarzające się w innych pro-



wincych. Żeby uniknąć powtarzania objaśnień co takie wyrazy znaczą, zamieszczamy je w porządku alfabetycznym na właściwych miejscach, odmienném tylko pismem, jako artykuły nienależące właściwie do téj kategorii imion własnych, która wyłącznie taki Słownik jak nasz stanowić powinna. Jeżeli więc między artykułami geograficznemi czytelnik znajdzie tu i owdzie objaśnienie co znaczy na Litwie: *okolica*, w Prusiech *wieś gburška*, w Galicyi *starostwo*, co to jest *haf*, *majdan*, *wola*, *opole*, to sądzimy, że uzna słusność tego dopełnienia. Nie zaniedbamy téż, oprócz źródłosłowu częściej powtarzanych nazw polskich i cudzoziemskich, podawać objaśnienia takich zasadniczych składników obcej nomenklatury geograficznój, jak np. niemieckie *Werder*, *Burg*, *Heide*, madziarskie *Falva*, *Nagy*, *Alsó*, łotewskie *Mujža*, *Goļa* i t. p.

Czujemy jeszcze obowiązek udzielenia czytelnikom pewnych objaśnień ogólnych co do samego korzystania z naszego „Słownika“. Właściwie mówiąc wskazówki takie w przedmowie zamieszczone zwykle nie prowadzą do celu, bo trudno za każdą razą przed użyciem Słownika odczytywać przedmowę; gdy jednakże niepodobna téż drukować ich na każdój stronnicy dzieła, musimy je tu zamieścić. Nietrudno zresztą będzie czytelnikowi oswoić się z dziełem, w którym zarówno liczbę skrótów jak potrzebę ogólnych wskazówek postaramy się zredukować do minimum.

A najprzód co do pisowni, której jednostajność i racjonalność stanowi w dziele tego rozmiaru i treści co nasz „Słownik“ bardzo ważny wzgląd. Wahaliśmy się długo, mając do wyboru samowolny eklektyzm panujący w obecném piśmiennictwie lub racjonalniejsze, lecz nie poparte dostateczną powagą i szerszym uznaniem nowatorstwo. Obraliśmy wreszcie pośrednią drogę, przyjmując główne zasady prof. Małeckiego, który stara się, o ile można, godzić wyniki dzisiejszych badań lingwistycznych z naszą wadliwą grafiką i praktycznemi względami. Jednakże co się tycze nazw miejscowości tak polskich jak i obcych, z któremi nieustannie będziemy mieli do czynienia, wskazówki prof. Małeckiego nie zawsze będą wystarczającemi i w takim razie opierać się musimy bądź na etymologii, o ile takowa zdoła objaśnić wytworzenie się danój nazwy, bądź wreszcie na zwyczaju. Usilnie starać się będziemy o ustalenie rzeczywistego brzmienia i racjonalnej pisowni nazw geograficznych, uważając to za rzecz bardzo ważną, tak pod względem naukowym jak i obywatelskim, w obec systematycznego zacierania i przekształcania takowych, zwłaszcza ze strony Niemców. Nazwa jest pieczęcią, znamieniem wyrażającém związek człowieka z zajmowaném przez terytoryum i jego stosunek do ziemi; stanowi ona historyczny i polityczny dokument niezmiernój wagi. Sądzimy, że samo już zebranie i zestawienie nazw z tak rozległego obszaru oddać może wielką przysługę nauce i wystarcza dla usprawiedliwienia potrzeby i doniosłości podjętej przez nas pracy.



W każdym razie tylko przyjęta przez nas pisownia obowiązuje nasze wydawnictwo, i jeśli kto zechce szukać *Maryampola* pod *Maryjampolem* lub *Warmii* pod *Warmiją*, to o czwóćwiecie dozna zawodu. Inaczej się rzeczy mają, gdy idzie o nazwy, których pisownia jest nieustaloną dla braku zasady lub z powodu niepewności źródłosłowu. W takim razie uważaliśmy pomieszczenie odsyłaczy za swój obowiązek, i dlatego zamieszczamy zarówno *Human* jak *Uman*, zarówno *Mortegi* jak *Mortengi*. Nazwy cudzoziemskie piszemy ile możności tak jak się one piszą w ich własnym języku, z zaprowadzeniem koniecznych zmian tylko tam, gdzie zachodzi różnica alfabetu. Przy szukaniu nazwisk niemieckich trzeba pamiętać, że *ä* znaczy *ae*, *ö* *oe*, *ü* *ue*, i np. wsi *Tütz* nie szukać między *Tus..* a *Tuw...* lecz między *Tud...* a *Tuf...* Ma się rozumieć, iż odsyłaczy zbyt wyraźnych jak np. *Radowitz-Radowice* albo *Połonnoje-Połonne* unikamy jako zupełnie niepotrzebnych. Mimo wszelkiej dokładności w przytaczaniu wariantów, nie możemy jednak uwzględniać takich np. wymagań staroświeckich, które każą pisać *Raygród* przez *y* lub zakorzenionych błędów miejscowych w rodzaju *Rzegiestów* zamiast *Żegiestowa*; że już nie wspominamy o tak częstych, niestety, błędach ortograficznych, rozpowszechnianych nawet drukiem, jak *Podchajce* zamiast *Podhajce*.

Jeżeli dana miejscowość ma kilka nazwisk w różnych językach, to opiszemy ją zawsze pod nazwą polską a inne zamieszczamy tylko jako odsyłacze; jeżeli więc opis danej miejscowości zaczyna się od dwóch, trzech nazwisk np. *Słana*, *Szlana*, wieś i t. d., to zawsze nazwa pierwsza jest polską a druga cudzoziemską (jak w powyższym przykładzie mađziarską), co też najczęściej wyraźnie się zaznacza przez dodanie w nawiasie: (węg.) lub (niem.) Pomimo tej zasady radzimy czytelnikom, którzy pragną wyczerpać informacje o danej miejscowości zawarte w naszym Słowniku, aby odczytywali nietylko opis główny, ale także, w razie istnienia paru nazw cudzoziemskich, żeby i do odsyłaczy zajrzeć raczyli; łatwo się bowiem zdarzyć może, przy takiej olbrzymiej massie imion własnych i w obec trudności zbierania materyału, że niektóre tylko szczegóły dotyczące np. *Elku* zamieścimy pod wyrazem *Elk* a inne, później zebrane, damy pod *Lyck*.

Wypada nam jeszcze nadmienić co do nazw geograficznych, zakończonych na *ów* i *owo*, *ice* i *icze*, że nazwy te po większej części bywają zmieniane jedne w drugie, w praktyce mówienia i pisania, prawie bezwiednie; ponieważ zaś tego rodzaju jednoznacznych form bardzo jest wiele, przeto nie wszędzie podaliśmy odsyłacze. Jeśli więc kto w rzędzie artykułów p. n. *Janów* nie znajdzie pewnego Janowa, którego szukał, to znajdzie go z pewnością pod artykułem *Janowo* i naodwrot.

O informacyjnej wartości Słownika dopiero po ukończeniu całego wydawnictwa będzie można powziąć dokładne wyobrażenie; dlatego też, co do tej charakterystyki naszej pracy, sądzymy, że krytyka dobrze uczyni, jeśli swój sąd aż do owej chwili powstrzyma.

Jakkolwiek z obowiązku wdzięczności względem łaskawych korespondentów naszych i współpracowników wypłacimy się dopiero przy końcu dzieła, podając dokładną ich listę, to jednak nie możemy zamknąć niniejszego przemówienia tymczasowego, nie wyraziwszy podziękowania przynajmniej tym panom, którzy głównie z bogacili materyałami nasz Słownik, a do których należą pp.

*Józef Bliziński*, znany autor dramatyczny.

*Adam Chmara*, obywatel z gub. mińskiej.

*Ksiądz M. Gapiński* z Nawry pod Chełmą.

*Bronisław Gustawicz*, nauczyciel gimnazjum św. Anny w Krakowie.

*Karol Hoffmann* z Suwałk.

*Aleksander Jelski*, obywatel gubernii mińskiej.

*Bolesław Kamiński Żyłok* z gub. wołyńskiej.

*Dr. Wojciech Kętrzyński* ze Lwowa.

*M. Marassé* z Krosna.

*Dr. Eugeniusz Maryański* z Jarmoliniec.

*Henryk Müldner*, literat z Krakowa.

*J. J. Ossowski* z Czerwonéj (pod Elkiem).

*Klaudyzus Przedrzymirski* z gub. kijowskiej.

*Ludwik Rokossowski* z gub. wołyńskiej.

*Bronisław Rozwadowski* z Brzeżan.

*Zygmunt Różycki* z gub. wołyńskiej.

*Edward Rulikowski* z gub. kijowskiej.

*Hr. Józef Skarbek* z Osiecin w pow. nieszawskim.

*Tytus Sopotzko*, obywatel z gub. mińskiej.

*Studniarski Michał*, nauczyciel szkoły realnej w Poznaniu.

*Edward Ślaski* z Janowa lubelskiego.

Pisałem w Warszawie 20 listopada 1879 r.

Redaktor główny, *Filip Sulimierski*.



## OBJAŚNIENIE SKRÓCEN

najczęściej w tém dziele używanych.

akad. — —	akademia.	inst. — —	instytut.
al. — —	alias, inaczéj.	izr. — —	izraelici, izraelski,-a,-e.
analf. — —	analfabeci, nieumiejący czytać.	jarm. — —	jarmark.
apt. — —	apteka.	J. Ch. — —	Jezus Chrystus.
art. — —	artykuł.	jez. — —	jezioro.
bisk. — —	biskup, biskupi,-a,-s, biskupstwo.	jęz. — —	język.
brz. — —	brzeg.	j. w. — —	jak wyżej.
c., cent. — —	cent austriacki.	k., kop. — —	kopiejki.
chrz. — —	chrześcianie.	Kal. — —	Kalendarz.
c. k. — —	cesarsko-królewski.	kapl. — —	kaplica.
cm. — —	centimetr.	kat. — —	katolik, katolicki,-a,-e.
cz. — —	część.	kil. — —	kilometr.
czet. — —	czetwiert.	kl. — —	klasa.
czyt. — —	czytaj.	kob. — —	kobiety.
d., dm., — —	dom, domy.	kol. — —	kolonia.
dek. — —	dekanat.	kom. cel. — —	komora celna.
dł. — —	długi,-a,-e, długość.	kop. — —	kopiejki.
dł. g. — —	długość geograficzna.	kośc. — —	kościół.
domin. — —	dominium.	kr. — —	król, krajcar.
dr. — —	drewniany,-a,-e.	król. — —	królewski,-a,-e; królestwo.
druk. — —	drukowany,-a,-e.	Król. Pol.	Królestwo Polskie.
dr. żel. — —	droga żelazna.	ks. — —	książę.
dyc. — —	diecezja.	ks. — —	ksiądz.
dz., dzies. — —	dziesięcina.	kw. — —	kwadratowy,-a,-e.
Dzien. — —	Dziennik.	l., ludn. — —	ludność.
emfit. — —	emfiteuza.	lit. — —	litewski,-a,-e.
ew., ewang. — —	ewangelik, ewangelicki,-a,-e.	łac. — —	łacina.
excl. — —	exclusive, wyłącznie.	łot. — —	łotewski,-a,-e.
f. — —	fenig pruski.	M. — —	Mały,-a,-e.
fabr. — —	fabryka.	mad. — —	madziarski,-a,-e.
fil. — —	filia.	men. — —	menonici.
fl. — —	floren, złoty reński.	męż. — —	mężczyźni.
folw. — —	folwark.	m. i. — —	między innymi.
fr. — —	frank, francuski,-a,-e.	mil. — —	milion.
Gal. — —	Galiya.	mk. — —	mieszkańcy.
Gaz. — —	Gazeta.	mko — —	miasteczko.
gimn. — —	gimnazjum.	mm. — —	millimetr.
gł. — —	głęboki,-a,-e.	mr. — —	mórg.
gm. — —	gmina.	mrk. — —	marka (niemiecka moneta).
gr. kat. — —	greko-katolicki,-a,-e.	mt. — —	metr.
gub. — —	gubernia, gubernialny,-a,-e.	mur. — —	murowany,-a,-e.
ha. — —	hektar.	n. — —	nad.
hr. — —	hrabia, hrabstwo.	N. — —	Nowy,-a,-e.
i i. — —	i inne.	nal. — —	należy.
incl. — —	inclusive, włącznie.	Nadw. — —	Nadwiślańska (dr. ż.)

nied.	— —	niedaleko.	st. tel.	— —	stacya telegraficzna.
niem.	— —	niemiecki,-a,-e.	stul.	— —	stulecie.
n. p. m.	— —	nad powierzchnią morza.	stwo	— —	starostwo.
n. s.	— —	nowego stylu.	sz., szer.	— —	szeroki,-a,-e; szerokość.
ob.	— —	obacz.	sz., sześć.	— —	sześcienny,-a,-e.
obr.	— —	obraz.	sz. g.	— —	szerokość geograficzna.
odl.	— —	odległy,-a,-e; odległość.	szk.	— —	szkoła.
odn.	— —	odnowiony,-a,-e.	szl.	— —	szlachecki,-a,-e.
okr.	— —	okrąg.	Szl.	— —	Szląsk.
os.	— —	osada.	szp.	— —	szpital.
Pam.	— —	Pamiętnik.	Ś., Św.	— —	Święty,-a,-e.
par.	— —	parafia, parafialny,-a,-e.	t.	— —	tom; tona.
płd.	— —	południe.	tak.	— —	talar.
płn.	— —	północ.	tm.	— —	tamże.
pobl.	— —	pobliski, w pobliżu.	t. n.	— —	tegoż nazwiska.
pol.	— —	polski,-a,-e.	tys.	— —	tysiąc.
poł.	— —	położony,-a,-e.	u. gm.	— —	urząd gminny.
półw.	— —	półwysep.	um.	— —	umarł.
por.	— —	porównaj.	uniw.	— —	uniwersytet.
pow.	— —	powiat.	ur.	— —	urodził się.
prawosł.	— —	prawosławny,-a,-e.	v.	— —	vel, albo; von.
prod.	— —	produkcyja.	vol.	— —	volumen, tom.
pryw.	— —	prywatny,-a,-e.	w.	— —	wiek; wiorata.
przyl.	— —	przyległości.	W.	— —	Wielki,-a,-e.
przyst.	— —	przystanek, przystanek.	w. a.	— —	waluty austriackiej.
przyw.	— —	przywilej.	Wiad.	— —	Wiadomości.
p. w.	— —	pod wezwaniem.	W. Ks. P.	— —	Wielkie Księstwo Poznańskie.
r.	— —	rok.	wł.	— —	włóka.
ref.	— —	reformowani (ewangelicy).	wł., włas.	— —	własność.
reg.	— —	regencya.	właś.	— —	właściwie.
rob.	— —	robotnicy.	włóśc.	— —	włóścianie, włóściański,-a,-e.
rodz.	— —	rodziną.	woj.	— —	województwo.
roln.	— —	rolnik,-cy.	wsch.	— —	wschód, wschodni,-a,-e.
ross.	— —	rosyjski,-a,-e.	wś.	— —	wieś.
rs.	— —	rubel srebrem.	wyd.	— —	wydanie.
rz.	— —	rzeka.	wym.	— —	wymawiaj.
rz.-kat.	— —	rzymski-katolik,-cy.	wys.	— —	wysoki,-a,-e, wysokość.
rząd.	— —	rządowy,-a,-e.	wyst.	— —	wystawiony,-a,-e.
saż., sąż.	— —	sażeń, sążeń.	wzn.	— —	wzniesiony,-a,-e.
s. gm.	— —	sąd gminny.	zach.	— —	zachód.
s. s.	— —	starego stylu.	zał.	— —	założony,-a,-e.
st.	— —	stopa; stacya; stopień.	zaśc.	— —	zaścianek.
St.	— —	Stary; Sanct.	zbud.	— —	zbudowany,-a,-e.
staroż.	— —	starożytny.	złr.	— —	złoty reński w. a.
st. dr. ż.	— —	stacya drogi żelaznej.	zm.	— —	zmarł,-y,-a.
stol.	— —	stolica.	zw.	— —	zwany,-a,-e.
st. p.	— —	stacya pocztowa.	źr.	— —	źródło.
str.	— —	stronica.			

Nie wymieniamy tu naturalnie skrótów przypadkowo użytych lub łatwiej zrozumiałych.



## DZIEŁA I CZASOPISMA

najczęściej cytowane w tekście bądź przez nazwisko autora, bądź przez podane tutaj skrócenia.

Adamy H. — —	Die Provinz Schlesien. Wrocław 1873,	Pomorza wraz z przewisłami niemieckimi, Lwów, 1880.
Afanasiew D. —	<i>Materijały dla geografii i statistiki Rossii</i> , Petersburg 1861.	<i>Kłosy</i> — — — <i>Kłosy</i> (czasopismo) Warsz.
<i>Ath.</i> — — —	Atheneum (wileńskie), 1841—1848.	<i>Knie</i> — — — Dykcyonarz Szląska pruskiego, po niem., Wrocław 1845.
Beauplan — —	Déscription de l'Ukraine, 1665.	Kolberg O. — — — Lud.
<i>Bibl. Oss.</i> — —	Biblioteka Ossolińskich (czasopismo) 1842—44.	Korejwo. — — — <i>Materijały dla geografii i statistiki Rossii</i> , Petersburg 1861.
<i>Bibl. Warsz.</i> — —	Biblioteka Warszawska, 1841—1880.	Korzistka — — — Geografia Szląska Austriackiego i Morawii (poniemiec.)
Bienenstamm H. —	Geographischer Abriss der drei deutschen Ostsee-Provinzen Russlands, Ryga 1826.	Kraśniński J. — — — Opisanie Polski z w. XVI.
Bobrowski P. —	<i>Materijały dla geografii i statistiki Rossii</i> , Petersburg 1863.	Kraszewski J. I. — — — Litwa.
Büsching. — —	Geografia Królestwa Polskiego, Lipsk 1768.	Kromer. — — — Polonia, sive de situ, populis etc.
Cenowa dr. — —	Skarb kaszubo-słowiańskiej mowy, Świecie 1866.	Kummersberg — — — Administrativ-Karte von Galizien, Lodomerien etc. 1855.
Długosz — —	Liber beneficiorum.	Lachnicki — — — Statystyka gubernii litewskogrodzińskiej, Wilno 1817.
Echard. — —	Dykcyonarz geograficzny, Warszawa, 1782.	Malte Brun. — — — Tableau de la Pologne.
Enc. kośc. — —	Encyklopedia kościelna, Warszawa od 1876.	Manteuffel G. — — — Infanty Polskie, Poznań 1879.
Enc. Org. — —	Encyklopedia powszechna S. Orgelbranda w 28 tomach, Warszawa.	Marczyński — — — Stat., top. i hist. opisanie gubernii podolskiej, Wilno, 1820—23.
Enc. Org. mn. — —	Encyklopedia powszechna S. Orgelbranda w 12 tomach, Warszawa.	Plater — — — Opisanie jeogr. hist. stat. W. Ka. P., Paryż 1841.
Enc. roln. — —	Encyklopedia rolnictwa, Warszawa.	Pol W. — — — Północny Wschód Europy i Hydrografia Polski.
Enc. Ungra. — —	Encyklopedia ogólna wiedzy ludzkiej w 12 tomach, Warszawa.	Połujański — — — Opisanie lasów i t. d.
Fundulej — —	Statistischeskoje opisanije kijewskoj gubernii, Petersb. 1852.	<i>Przewod. nauk i lit.</i> Przewodnik naukowy i literacki, miesięczny dodatek do <i>Gazety lwowskiéj</i> .
Grabowski A. —	Kraków i jego okolice, 1844.	Pusz. — — — Geognostyczny opis Polski.
Gwagnin — —	Sarmatiae Europaeae descriptio.	R. G. K. — — — Roczniki gospodarstwa krajowego, Warsz. 1842—61.
Jaroszewicz. — —	Obraz Litwy.	Rieger — — — Czechy, ziemia i naród, po czesku.
Kętrzyński — —	Nazwy miejscowe polskie Prus zachodnich, wschodnich i	Rodecki — — — Obraz jeogr. stat. Król. Polskiego, 1830, Warsz.
		R. T. N. K. — — — Roczniki Towarzystwa Naukowego Krakowskiego (1817—61.)
		R. T. P. N. — — — Roczniki Towarzystwa Przyjaciół Nauk. Warsz. (1803—30).

Rzączyński — —	Historia naturalis curiosa.	Syrokomla, — —	Niemen od źródeł do ujścia.
Siemienow. — —	Słownik geograficzno-statystyczny Cesarstwa Rosyjskiego (bez Król. Polskiego) po resyjsku, Petersburg.	Sznajder A. — —	Encyklopedia Galicyi, kilka zeszytów,
Słowaczyński —	Polska w kształcie dykcjonarza.	Szule D. — —	O Pomorzu Zaodrzańskim.
<i>Spraw. kom. fizyogr.</i>	Sprawozdania komisji fizyograficznej Akademii Umiejętności, Kraków.	Święcki. — —	Opis starożytnej Polski.
Starowolski — —	Polonia, nunc denuo recognita et aucta.	Tatomir — —	Geografia fizyczna i historyczna Polski oraz Geografia Galicyi.
Star. Polska — —	Starożytna Polska Balińskiego i Lipińskiego, Warszawa.	Toeppen — —	Geographie Preussens.
Staszic — —	O ziemiorodztwie Karpat.	<i>Tyg. ill.</i> — —	Tygodnik ilustrowany (czasopismo), Warszawa od 1859 r.
Stecki T. J. — —	Wołyń.	Tyszkiewicz. — —	Opis powiatu borysowskiego i Brzegi Willi.
Stolpiański N. —	Dziwiat' gubernij zapadno-russkaho kraja, Petersb. 1866.	Voigt — —	Geschichte Preussens.
Stuckenberg. —	Hydrographie des russischen Reichs.	Zarański — —	Geograficzne imiona słowiańskie, Kraków 1878.
Stupnicki — —	Najnowszy Skorowidz pocztowy Galicyi, Lwów 1877.	Zieliński — —	<i>Materijaly dla geografii i statystiki Rossii</i> , Petersb. 1865.
		Zinberg. — —	Skorowidz Królestwa Polskiego, Warsz. 1878.

Monografię specjalnych tutaj nie podajemy, tylko pod odpowiednimi artykułami. Rękopisy i inne dzieła, z których korzystaliśmy, wymienimy przy końcu Słownika.



# PORÓWNANIE

wspominanych w tém dziele miar wielkości wszelkiego rodzaju.

1 łokieć polski	= 2 stopy polskie.
	= 0,8099 arszyna.
	= 0,576 metra.
1 szeń polski	= 3 łokcie polskie.
1 arszyn	= 16 werszkom.
	= 0,7111936 metra.
1 stopa ross.	= 0,3047973 metra.
1 szeń	= 3 arszyny.
	= 7 stóp.
	= 2,1336 metrów.
1 łokieć austr.	= 0,7775586 metrów.
1 szeń austr	= 1,896484 metrów.
1 łokieć pruski	= 0,66694 metrów.
1 stopa pruska lub reńska	= 0,3238535 metrów.
1 metr	= 1,73611 łokci polskich.

1 mila geogr.	= 7407,4074 metrów.
	= 4286,695 sąż. polskie.
	= 6,9437 wiorst.
1 mila polska lub ross.	= 7 wiorst.
1 wiorsta	= 1500 arszynów
	= 1066,7805 metrów.
1 kilometr.	= 1000 metrów.
1 mila austr.	= 7585,937 metrów.

1 włóka pols. (nowopolska)	= 30 morgów.
1 morg polski	= 55,9872 arów.
	= 0,512459 dziesiątyn.
1 dziesiątyna (dziesiącina)	= 2400 sąż. kw.
	= 1,9508 morgów n. p.
	= 109,252 arów.
1 hektar	= 100 arów.
1 ar	= 100 metrów kw.
1 morg austr.	= 57,5464 arów.

1 morg pruski	= 25,532 arów.
1 morg chełmiński	= 56,170 arów.

1 kwarta polska	= 1 litr.
1 korzec	= 120 kwart.
1 łaszt polski	= 30 korey.
1 beczka	= 25 garncy.
1 czetwert'	= 209,9076 litrów.
1 łaszt ross.	= 16 czetwierti.
1 wiadro	= 12,99276 litrów.
1 beczka	= 40 wiader.
1 szefel pruski	= 54,9615 litrów.
1 wispel	= 24 szefla.
1 łaszt pruski	= 60 szefli.

1 funt polski	= 405,504 gramów
1 kamień	= 25 funtów
1 centnar	= 4 kamienie.
1 funt ross.	= 409,51156 gramów.
1 pud	= 40 funtów.
1 berkowiec	= 10 pudów.
1 funt austr.	= 560,060 gramów.
1 centnar	= 100 funtów austr.
1 funt pruski	= 500 gramów.
1 kilogram	= 1000 gramów.
1 tonna	= 1000 kilogramów.
1 łaszt okrętowy	= 2 tonny.

1 złp.	= 15 kop.
1 rubel	= 100 kop.
1 złr. w. a., gulden albo floren	= 61,742 kop.
1 marka niemiecka w złocie	= 30,871 kop.
1 talar	= 3 marki.

Stanisław Ireneusz  
Jachacy  
Krusze 71 05-240 Tłuszcz

Krusze dn. 10 XII - 2015 r.

### Rada Gminy Klembów

RADA GMINY KLEMBÓW

wpłynęło dnia 1.0. GRUJ. 2015

poz. 363/2015

Szanowna Rado

Upamiętniając corocznie Bitwę Warszawską 1920r. Mszą Św. oraz wspomnieniem poległego żołnierza Bolesława Krzyżewskiego a także Józefa Młyńskiego-nauczyciela, który zginął w 1944r. pragnę przybliżyć postać i rodzinę mieszkańców gminy i parafii Klembów, również godną przywrócenia pamięci w tej uroczystości.

Jest to Śp. WINCENTY KOSKOWSKI 1883-1944r.

#### Uzasadnienie

Wincenty, Władysław i Bolesław Koskowscy-bracia ,wraz z innymi, byli członkami Towarzystwa Kótek Rolniczych im. St. Staszica w gm. Klembów i powiecie Radzymskim.

Z powodu rozruchów rewolucyjnych i branki, Wincenty wyjechał na zachód a następnie do USA.

Władysław i Bolesław Koskowscy byli:

-współzałożycielami gazety Siewba-1906r. w Tłuszczu, wówczas gm. Klembów.

-współinicjatorzy założenia Straży Ogniowej w Klembowie 1908r.

Wincenty Koskowski po powrocie z USA(1921r), pełnił funkcję wójta gm. Klembów-1936r.(dwie kadencje),w czasie jego urzędowania, powstała szkoła w Ostrówku.

W czasie okupacji działał w konspiracyjnych organizacjach bojowych ZWZ, potem ROCH-(kryptonim konspiracyjnego Stronnictwa Ludowego), Bataliony Chłopskie i Armia Krajowa, bracia również.

W sierpniu 1944r. przebywał w Radzyminie. Pojmany wraz ze Stanisławem Roguskim(30 l) swoim zięciem-piekarzem z Klembowa i innymi mieszkańcami Radzymina dn. 29 sierpnia1944r. zostali zamordowani przez Niemców we wsi Aleksandrów k. Radzymina a następnie spaleni.

Po dłuższym czasie zbrodnia ta została odkryta.

Ciała zostały rozpoznane , sprowadzone do Klembowa i w grobie rodziców pochowany.

W grobie tym spoczywają: rodzice Kazimierz i Marcjanna( z Wilczyńskich) Koskowscy , brat Władysław Koskowski( kawaler-bezpotomny) ur.14 lipca 1879r.-zm.30 stycznia 1964r.

za zasługi dla II-gej Rzeczypospolitej odznaczony Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski (Polonia Restituta),

również Domicela(ze Skowronków) Koskowska 1895-1991(żona Wincentego)

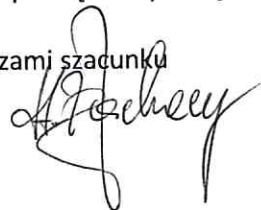
i Halina Koskowska(niezamężna) córka Wincentego.

Natomiast brat Bolesław Koskowski wcielony do carskiej armii, był na wojnie Japońskiej i przebywał w Aszchabadzie. Po powrocie, mieszkał w Kobyłce i Michałowie, po 1945r. przeniósł się na Warmię do Klembowo k. Lidzbarka Warmińskiego, zmarł w 1954. Miał syna Mieczysława i córki : Jadwigę Zabłocką i Celinę Sajnog.

W świetle przytoczonych faktów, postać Śp. Wincentego Koskowskiego zasługuje na przywrócenie Jego pamięci oraz w uroczystościach okolicznościowe złożenie wiązanki kwiatów na grobie rodzinnym Na klembowskim cmentarzu spoczywają również inni uczestnicy wojny 1920r. i II wojny światowej, którzy szczęśliwie dożyli swoich lat. Szacunek i pamięć należy się wszystkim.

Proszę włączyć postać Śp. Wincentego Koskowskiego w poczet osób upamiętnianych tej uroczystości.

Z wyrazami szacunku





## W dniach wyzwolenia

W połowie lipca 1944 r. wojska radzieckie zdobyły przedpola Dźwińska i Kowna, uchwyciły przyczółki nad Niemnem na południe od Grodna.

W końcu lipca dowództwo radzieckie, mimo przewidywanego wzrostu oporu Niemców na centralnym odcinku frontu, zdecydowało się na kontynuowanie natarcia na całym froncie od Bałtyku do Karpat<sup>38</sup>.

W wyniku podjętej ofensywy na przełomie lipca i sierpnia, czołówki wojsk radzieckich znalazły się na Podlasiu oraz na terenach Mazowsza wschodniego.

31 lipca wyzwolone zostały Siedlce. W dniu następnym ujawniono zorganizowaną tu przez działaczy PPR i żołnierzy BCh konspiracyjną PRN. Funkcję komendanta posterunku MO objął przyślany z Lublina Bolesław Drabik. Jego zastępstwo powierzono żołnierzowi BCh, Marianowi Grzebiszowi z Wiśniewa<sup>39</sup>.

29 lipca 1 batalion 32 pp AK zajął Radzymin, wypierając z niego jednostki niemieckie. Dzień później wkroczyła tu Armia Radziecka<sup>40</sup>.

31 lipca Radzymin został ostrzelany przez Niemców pociskami zapalającymi. Nocą rozpoczęli oni szturm od strony wschodniej i północnej, a 1 sierpnia w godzinach południowych wdarli się do miasta. Hitlerowcy, po likwidacji pancernego klina wojsk radzieckich, rozpoczęli masową akcję usuwania z okolicznych wsi ludności polskiej, używając mężczyzn do budowy okopów i umocnień. Miejscowa ludność poniosła spore straty. Zginął między innymi zasłużony działacz ruchu ludowego, Wincenty Koskowski. Wraz z innymi Polakami został on bestialsko zamordowany we wsi Aleksandrów. Inny ludowiec, Julian Baran z Klembowa, został ujęty na drodze do Międzyzlesia i rozstrzelany w rejonie Tułu<sup>41</sup>.

<sup>38</sup> W. Wołoszyn: *Wyzwolenie wschodnich ziem Mazowsza przez Armię Radziecką i Ludowe Wojsko Polskie*. [W:] *Warszawa — Prawa Podmiejska...*, op. cit., s. 464, 466.

<sup>39</sup> MiD WIH. Wspomnienia Alojzego Sałacińskiego Sygn. III/49/119, s. 10—11.

<sup>40</sup> W. Ważniewski, op. cit., s. 441.

<sup>41</sup> APK ZSL Wołomin. S. Kielak: *Zarys historii ruchu ludowego na terenie tego powiatu radzyńskiego*, s. 46 (brak sygn.).

Konspiracyjny Ruch Ludowy  
na Mazowszu 1939-1945

WAZIMIERZ PRZYBYSZ

Ludowe Spółdzielnie Wytwórcze  
1977r.



mabionkóv Krawczykóv. Akt ten starajšym pmerčany i pmer čas podpisany  
ny roslab. **Ms. Fr. Aringiel, proboscer**

Dziabo ni, u Klembovie dnia trynastego uniesienia tryzycie dnie wczescie 158  
tego wstarego roku o godzinie piatnastej. Stawili ni Eugenium Chmielewski Klembovie  
wyzdniek z Klembova lat trydnieci dwa i Stefan Czajkowski rolnik z Kuzna  
lat nieidnieciast piatni majszey i osiadczyli, ze dnia trydnieckiego sierpnia  
leziwego roku o godzinie osmej umiaw u Aleksandrowie Wikcenty Korkowski  
rolnik ionaty lat nieidnieciast jiden majszey urodzony i zamieszkały u Klem-  
bovie, wosoro u Aleksandrowie pmerwajszey syn Karimiena i Marianny z  
Wilkowickich mabionkóv Korkowskich. Porostari' iony Domicy ze Skowronkóv. Akt  
ten starajšym pmerčany i pmer čas podpisany roslab. **Ms. Fr. Aringiel, proboscer**

Dziabo ni, u Klembovie dnia trynastego uniesienia tryzycie dnie wczescie 159  
wstarego roku o godzinie piatnastej. Stawili ni Eugenium Chmielewski wyzdniek z Klem-  
bovie lat trydnieci dwa i Stefan Czajkowski rolnik z Kuzna lat nieidnieciast piatni ma-  
jshy i osiadczyli, ze dnia trydnieckiego sierpnia leziwego roku o godzinie osmej  
umiaw u Aleksandrowie Stanisław Roguski piatkar ionaty lat trydnieci try ma-  
jshy urodzony i zamieszkały u Klembovie, wosoro u Aleksandrowie pmerwajszey, syn  
Adama i Jozefy z Kielczykowskich mabionkóv Roguskich. Porostari' iony Wandy  
Janiny z Korkowskich. Akt ten starajšym pmerčany i pmer čas podpisany  
roslab. **Ms. Fr. Aringiel, proboscer**

**UCHWAŁA Nr Wa.369.2015**  
**Składu Orzekającego Regionalnej Izby Obrachunkowej**  
**w Warszawie**  
**z dnia 4 grudnia 2015 roku**

w sprawie opinii o przedłożonym przez Wójta **Gminy Klembów** projekcie uchwały budżetowej na 2016 rok

Na podstawie art. 13 pkt 3 w związku z art. 19 ust. 2 oraz art. 20 ustawy z dnia 7 października 1992 roku o regionalnych izbach obrachunkowych (tekst jedn. Dz.U. z 2012r., poz. 1113) i art. 238 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 roku o finansach publicznych (tekst jedn. Dz.U. z 2013r., poz. 885 z późn.zm.) - **Skład Orzekający Regionalnej Izby Obrachunkowej w Warszawie:**

**Przewodnicząca:** - **Agata Pączkowska**  
**Członkowie:** - Bożenna Piotrowska  
- Lucyna Kusińska

uchwała, co następuje:

**§ 1**

Wydaje się **pozytywną opinię** z uwagami o przedłożonym przez Wójta Gminy Klembów projekcie uchwały budżetowej na 2016 rok wraz z uzasadnieniem.

**§ 2**

Opinia, o której mowa w § 1 niniejszej uchwały stosownie do art. 238 ust. 3 ustawy o finansach publicznych, organ wykonawczy jednostki samorządu terytorialnego jest obowiązany przedstawić, przed uchwaleniem budżetu, organowi stanowiącemu.

**§ 4**

Od niniejszej uchwały służy odwołanie do Kolegium Regionalnej Izby Obrachunkowej w Warszawie w terminie 14 dni od daty jej doręczenia.

**Uzasadnienie**

W dniu 16 listopada 2015 roku Wójt Gminy Klembów przedłożył przy piśmie L.DZ.RPF.289.2015 z dnia 16 listopada 2015 roku Zarządzenie Nr 0050.124.20154 z dnia 12 listopada 2015 roku wraz z projektem uchwały budżetowej na rok 2016 oraz uzasadnieniem.

Skład Orzekający Regionalnej Izby Obrachunkowej w Warszawie dokonał analizy i oceny w/w materiałów.

I. W projekcie uchwały budżetowej na 2015 rok zaplanowano dochody

w wysokości	29.796.113,84 zł, z tego:
- bieżące w kwocie	29.796.113,84 zł
- majątkowe w kwocie	0,00 zł
oraz wydatki w wysokości	29.468.814,67 zł, z tego
- bieżące w kwocie	26.528.486,44 zł



- majątkowe w kwocie 2.940.328,23 zł.

Jak wynika z powyższych ustaleń zachowane zostały wymogi określone w art. 242 ustawy o finansach publicznych, gdyż planowane wydatki bieżące nie przekraczają zaplanowanych dochodów bieżących.

Skład Orzekający zauważa, że projekt budżetu Gminy Klembów przewiduje źródło dochodów z tytułu opłaty targowej. W myśl art. 15 ust. 1 ustawy o podatkach i opłatach lokalnych w brzmieniu nadanym art. 9 pkt 10 ustawy z dnia 25 czerwca 2015 r. o zmianie ustawy o samorządzie gminnym oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2015 r. poz. 1045) z dniem 1 stycznia 2016 roku pobór przez gminę opłaty targowej w roku 2016 **będzie wymagał podjęcia przez radę uchwały w sprawie jej wprowadzenia i ustalenia stawki.**

Skład Orzekający zwraca uwagę na niespójność załącznika nr 2 „Wydatki” oraz załącznika nr 7 „Dotacje udzielone w 2016 roku” w zakresie dotacji dla Powiatu Wołomińskiego, w wys. 403.000 zł. W załączniku nr 2 dotację sklasyfikowano w rozdz. 60014 Drogi powiatowe natomiast w załączniku nr 7 wydatek ten wprowadzono w rozdz. 60013 Drogi publiczne wojewódzkie.

Ponadto Skład Orzekający proponuje zastąpienie w § 9 ust 3 wyrazu „majątkowych” wyrazem „inwestycyjnych”, albowiem zgodnie z art. 236 ust. 4 ustawy o finansach publicznych do wydatków majątkowych oprócz wydatków na inwestycje i zakupy inwestycyjne zalicza się również wydatki na zakupy i objęcie akcji i udziałów oraz na wniesienie wkładów do spółek prawa handlowego o których to wydatkach decyduje organ stanowiący.

Na podstawie dokonanych analiz Skład Orzekający stwierdza, iż relacja spłaty zobowiązań, do planowanych dochodów roku 2016 nie przekroczy średniej arytmetycznej obliczonej dla ostatnich trzech lat relacji jej dochodów bieżących powiększonych o dochody ze sprzedaży majątku oraz pomniejszonych o wydatki bieżące, do dochodów ogółem budżetu, obliczonej według wzoru określonego w art. 243 ustawy o finansach publicznych.

II. W projekcie uchwały budżetowej na 2016 rok zaplanowano dochody w wysokości 29.796.113,84 zł oraz wydatki w wysokości 29.468.814,67 zł. Z rachunku matematycznego wynika, że projektowany budżet zamyka się nadwyżką budżetową w kwocie 327.299,17 zł, zatem Skład Orzekający nie wydaje opinii o możliwości sfinansowania planowanego deficytu budżetu jednostki.

W ocenie Składu Orzekającego Regionalnej Izby Obrachunkowej w Warszawie przedłożony do zaopiniowania projekt uchwały budżetowej Gminy Klembów na 2016 rok stanowi dokument, który po korekcie może być podstawą gospodarki finansowej jednostki w 2016 roku. W związku z tym Skład Orzekający postanowił jak w sentencji.

PRZEWODNICZĄCA  
Składu Orzekającego  
Regionalnej Izby Obrachunkowej  
w Warszawie  
*Agata Pączkowska*

**UCHWAŁA Nr Wa.368.2015**  
**Składu Orzekającego Regionalnej Izby Obrachunkowej**  
**w Warszawie**  
**z dnia 4 grudnia 2015 roku**

w sprawie: wydania opinii o przedłożonym przez Wójta **Gminy Klembów** projekcie uchwały w sprawie Wieloletniej Prognozy Finansowej Gminy Klembów na lata 2016-2023.

Na podstawie art. 13 pkt 12, art. 19 ust. 2 i art. 20 ustawy z dnia 7 października 1992 roku o regionalnych izbach obrachunkowych (tekst jedn. Dz.U. z 2012 r. poz. 1113) oraz art. 230 ust. 2 pkt 1 i ust. 3 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 roku o finansach publicznych (tekst jedn. Dz.U. z 2013r., poz. 885 z późn.zm.) - **Skład Orzekający Regionalnej Izby Obrachunkowej w Warszawie:**

**Przewodnicząca:** - **Agata Pączkowska**

**Członkowie:** - Bożenna Piotrowska

- Lucyna Kusińska

uchwała, co następuje:

**§ 1**

Wydaje **pozytywną** opinię o przedłożonym przez Wójta Gminy Klembów projekcie uchwały o Wieloletniej Prognozy Finansowej Gminy Klembów na lata 2016-2023.

**§ 2**

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia oraz podlega opublikowaniu przez Gminę Klembów w trybie określonym w art. 246 ust. 2 w związku z art. 230 ust. 3 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 roku o finansach publicznych.

**§ 3**

Od niniejszej uchwały służy odwołanie do Kolegium Regionalnej Izby Obrachunkowej w Warszawie w terminie 14 dni od daty jej doręczenia.

**Uzasadnienie**

W ustawowym terminie (data wysłania przez Gminę w systemie BESTI@ w dniu 16 listopada 2015r., data odbioru przez RIO w systemie BESTI@ 17listopada 2015r.) przedłożony został w formie dokumentacji elektronicznej Regionalnej Izbie Obrachunkowej w Warszawie projekt uchwały w sprawie Wieloletniej Prognozy Finansowej Gminy Klembów na lata 2016-2023.

W ocenie Składu Orzekającego przedmiotowy projekt Wieloletniej Prognozy Finansowej (WPF) spełnia wymogi określone w art. 226 -228 cyt. ustawy o finansach publicznych a także w zakresie upoważnień sformułowanych na podstawie art. 228 ww. ustawy.



Okres sporządzenia WPF uwzględnia dyspozycje art. 227 cyt. ustawy o finansach publicznych, gdyż obejmuje lata na jakie przyjęto limity wydatków na przedsięwzięcia określone w załączniku Nr 2 do projektu uchwały oraz okres, na który zaciągnięto lub planuje się zaciągnąć zobowiązania dłużne określone w załączniku Nr 1.

Zachowana została wymagana relacja pomiędzy stroną bieżącą a majątkową budżetu. I tak, zgodnie z art. 242 ustawy o finansach publicznych, wydatki bieżące nie są wyższe niż planowane dochody bieżące.

W oparciu o dokonaną analizę i dane, którymi dysponuje Regionalna Izba Obrachunkowa w Warszawie, należy stwierdzić, że nie zachodzą przesłanki do podważenia realności kwot przyjętych wartości po stronie dochodowej budżetów. Przedstawione objaśnienia do kategorii finansowych przyjętych w WPF korespondują z danymi liczbowymi.

Począwszy od 2016 roku spełnione zostały wymogi w zakresie indywidualnego wskaźnika zadłużenia Gminy Klembów, co oznacza, że planowane obciążenie budżetu spłatami zobowiązań w latach 2016-2023 kształtuje się poniżej maksymalnego dopuszczalnego wskaźnika wynikającego z art. 243 ustawy o finansach publicznych.

Mając na względzie powyższe Skład Orzekający Regionalnej Izby Obrachunkowej w Warszawie postanowił jak w sentencji niniejszej uchwały.

PRZEWODNICZĄCA  
Składu Orzekającego  
Regionalnej Izby Obrachunkowej  
w Warszawie  
*Agata Paćkowska*

**SPRAWOZDANIE Z DZIAŁALNOŚCI WÓJTA GMINY KLEMBÓW  
ZA OKRES 27.11.2015r. - 21.12.2015r.**

Data	Wydarzenie
27.11.2015r.	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Spotkanie z firmą Aqua S.A. (wykonawca ropociągu) w sprawie przejścia ropociągu pod drogami gminnymi</li> <li>• Spotkanie robocze z projektantem rozbudowy Szkoły Podstawowej w Dobczynie</li> <li>• Uroczystość włączenia jednostki OSP Klembów do Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego</li> </ul>
28.11.2015r.	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Udział w Seminarium Samorządowym na temat m.in. dostępu do informacji publicznej</li> </ul>
01.12.2015r.	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Udział (z Przewodniczącym Rady Tadeuszem Wojdą) w przekazaniu radiowozu dla KPP Tłuszcz, współfinansowanego przez Gminę</li> </ul>
02.12.2015r.	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Narada wójtów, burmistrzów u Starosty Wołomińskiego w sprawie organizacji Świątowych Dni Młodzieży</li> </ul>
03.12.2015r.	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Udział w odbiorze przejazdu kolejowego przy stacji PKP Klembów</li> <li>• Spotkanie robocze w sprawie utworzenia Forum Gospodarczego przy Staroście Wołomińskim</li> </ul>
04.12.2015r.	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Spotkanie w PKP PLK w sprawie modernizacji linii kolejowej Warszawa-Tłuszcz</li> </ul>
06.12.2015r.	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Akcja „Maraton Mikołajów”</li> </ul>
07.12.2015r.	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Spotkanie w LGD „Równiny Wołomińskiej” w sprawie zasad finansowania w nowej perspektywie 2014-2020</li> </ul>
08.12.2015r.	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Spotkanie z brokerem ubezpieczeniowym Maximus Broker w sprawie wyników analizy umów ubezpieczeniowych zawartych przez Gminę</li> </ul>
10.12.2015r.	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Notariusz – zawarcie 5 aktów notarialnych (garaże w Woli Rasztowskiej, poszerzenia dróg)</li> </ul>
11.12.2015r.	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Wizyta w urzędzie gminy dzieci ze Szkoły w Starym Kraszewie</li> </ul>
14.12.2015r.	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Spotkanie (z radnym Adamem Ćwilińskim) z mieszkańcami Klembowa w sprawie wyznaczenia drogi gminnej (prostokąta do ul. Jana Pawła II)</li> </ul>
15.12.2015r.	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Otwarcie świetlicy internetowej w GOK Klembów w ramach projektu „Mazowsz@anie”</li> <li>• Komisja Oświatowa</li> </ul>
16.12.2015r.	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Kolejne spotkanie w LGD „Równiny Wołomińskiej” w sprawie zasad finansowania w nowej perspektywie 2014-2020</li> <li>• Spotkanie u Marszałka Województwa Mazowieckiego Adama Struzika w sprawie problemów przy realizacji przebudowy linii kolejowej Warszawa-Tłuszcz</li> <li>• Komisja Rolnictwa</li> <li>• Komisja Rewizyjna</li> </ul>
21.12.2015r.	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Walne Zgromadzenie LGD „Równiny Wołomińskiej”</li> <li>• Podpisanie umowy w WFOŚiGW na dofinansowanie zadania „Pielęgnacja i rewaloryzacja parku i terenów zielonych przy Szkole Podstawowej w Starym Kraszewie”</li> </ul>
	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Udział w kilkunastu spotkaniach wigilijnych na terenie Gminy i Powiatu</li> </ul>
	<ul style="list-style-type: none"> <li>• 14 spotkań w sprawach indywidualnych mieszkańców</li> </ul>



**Inne realizowane zadania:**

- Podpisana umowa z firmą KOBE na wywóz i utylizację odpadów komunalnych w okresie 2016-2017
- Modernizacja sieci telefonicznej w urzędzie gminy – zmiana numerów telefonów
- Rozstrzygnięty przetarg na zakup energii elektrycznej – najniższą cenę zaoferowała firma RWE
- Zakończona budowa przyłączy wodociągowych w miejscowości Ostrówek - ul. Leśna i ul. Błękitna
- Rozstrzygnięty przetarg na zakup 270 lamp na potrzeby modernizacji oświetlenia ulicznego

***Wójt gminy Klembów  
/-/ Rafał Mathiak***

## Lista

obecności radnych na sesji Rady Gminy Klembów  
w dniu 21.12.2015 r.

1. Adamska Halina ..... Adamik
2. Ćwiliński Adam ..... A. Ćwiliński
3. Gałązka Grzegorz ..... G. Gałązka
4. Górecki Andrzej Piotr ..... Górecki
5. Jachacy Stanisław Ireneusz ..... Jachacy
6. Kamińska Emilia Magdalena ..... Kamińska Emilia
7. Marcinkowska Dorota ..... D. Marcinkowska
8. Pisarek Andrzej Zbigniew ..... Pisarek
9. Rasiński Zdzisław Stanisław ..... Rasiński
10. Stańczyk Hanna ..... Stańczyk
11. Szewczyk Jadwiga Gabriela ..... Szewczyk
12. Śliwa Wojciech ..... Śliwa
13. Wnuk Katarzyna ..... Wnuk
14. Wojda Tadeusz Julian ..... Wojda
15. Zakrzewski Piotr Dariusz ..... Zakrzewski